

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Därför uttalas Kjell som Kille och Sture som Store

*En kontrastiv studie om uttalsavvikelser hos
andraspråksinlärare med arabiska som
förstaspråk.*

Ekram Khalaf Gadban

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk, SSA133 (61- 90 poäng)
Vårtermin 2011
Handledare: Sofia Tingsell

Sammandrag

Den här uppsatsen redovisar en uttalsstudie bland personer med arabiska som förstaspråk. Studien är dels kontrastiv då den undersöker uttalsavvikelser i det svenska språket utifrån den kontrastiva hypotesen, dels en attitydundersökning som tar upp både inlärares och lärares attityd till uttalsavvikelser. Fokus ligger på vokalerna, konsonanterna och de prosodiska egenskaperna (ordbetoning och längd) som brukar ställa till med problem vid andraspråksinläring.

I studien används två metoder, dels uttalstest, och dels intervjuer med inlärare och lärare. Uttalstestet består av två delar: styrt tal, d.v.s. en uppläst text, och fritt tal om ett specifikt ämne. Resultaten av uttalstesterna har sedan legat till grund för intervjuerna med inlärares och lärarna. Intervjuerna har genomförts för att få kunskap om informanternas attityd till det undersökta uttalet. Studien avgränsas vid uttalsavvikelser som kan bero på interferens, därför redovisas de strukturella skillnaderna mellan svenska och arabiska.

I undersökningen har det framkommit att många av de uttalsfel som inlärares gjorde stämmer överens med vad som förväntats. De mest förekommande uttalsfelen var vokalerna /u/, /y/ och /ö/, vissa konsonantkombinationerna och de undersökta prosodiska egenskaperna. Uttalsavvikelserna var inlärares delvis medvetna om. I intervjuerna har det även framkommit att uttalsundervisningen av olika skäl blivit lägre prioriterad än t.ex. skrivfärdigheterna i undervisningen. Resultatet visar dessutom att inlärares är eniga om att de har svårigheter med det svenska uttalet och som beror på skillnaderna mellan svenskan och arabiskan.

Slutligen visar resultatet att inlärares attityd till deras eget uttal varierade. Det visar också att samtliga lärare tyckte att informanternas hade ett godtagbart uttal som inte skulle vara något hinder för dem att få en anställning, förutsatt att arbetsgivaren har en positiv attityd till brytning.

Nyckelord:

Andraspråksinlärare, arabiska, attityd, uttalsavvikelser

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	1
3. TEORETISK ÖVERSIKT	2
3.1. UTTAL OCH ANDRASPRÅKSINLÄRNING	2
3.1.1. Vikten av bra uttal.....	3
3.1.2. Faktorer som påverkar uttalsinläring	3
3.1.3. Brytning och attityder till brytning	4
3.2. DEN KONTRASTIVA HYPOTESEN	5
3.3. FELANALYS	6
4. FONETISK TYPOLOGI	7
4.1. SVENSKAN OCH DESS VOKALER.....	7
4.2. KONSONANTER	8
4.3. PROSODI	9
4.4. ARABISKA.....	10
4.4.1. Vokaler.....	10
4.4.2. Konsonanter.....	11
4.4.3. Prosodi.....	13
4.4.4. Svårigheter för arabiskspråkiga med svenskans uttal.....	14
5. METOD OCH MATERIAL.....	15
5.1. GENOMFÖRANDE.....	15
5.1.1. Uttalstest	16
5.1.2. Intervju.....	17
5.2. INFORMANTER & URVAL	17
5.2.1. Inlärare	17
5.2.2. Lärare	18
6. FELANALYS AV TESTRESULTAT	18
6.1. VOKALER.....	19
6.2. KONSONANTER	21
6.3. PROSODI	22
7. INTERVJU	22
7.1. INTERVJU MED INLÄRARE	22
7.1.1. Inlärare A.....	23
7.1.2. Inlärare B.....	23
7.1.3. Inlärare C	24

7.1.4. Inlärare D	24
7.1.5. Inlärare E.....	25
7.2. INTERVJU MED LÄRARE.....	26
7.2.1. Informanternas uttal i sin helhet.....	26
7.2.2. Störande och förstörande uttalsfel.....	26
7.2.3. Uttalsundervisning.....	27
8. DISKUSSION	28
8.1. VOKALER.....	28
8.2. KONSONANTER.....	30
8.3. PROSODI	32
8.4. INLÄRARNAS UPPFATTNING TILL SITT UTTAL	33
8.5. LÄRARNAS ATTITYD TILL INLÄRARNAS UTTAL.....	35
8.6. FELANALYS OCH UTTALSUNDERVISNING	35
9. SLUTSATS	36
REFERENSER.....	37
BILAGA 1, UTTALSTEST	39
1.1. TEXTLÄSNING.....	39
1.2. SAMTAL	39
BILAGA 2, INTERVJU	40
2.1. INTERVJUFRÅGOR TILL INLÄRARNA	40
2.2. INTERVJUFRÅGOR TILL LÄRARNA.....	40
BILAGA 3, TESTRESULTAT.....	41
BILAGA 4. BEGREPPSFÖRKLARING.....	47

1. Inledning

Att lära sig ett nytt språk i vuxen ålder är både mödosamt och krävande. Vuxna som lär sig ett nytt språk möter många svårigheter under den tid de tillägnar sig sitt andraspråk, vilket uttalet är ett exempel på.

Uttalet, enligt Holmegaard och Källström (1993:201), avspeglar sig i inlärarens skrift- och talspråk och det krävs därför ett bra uttal för att lära sig att behärska ett andraspråk väl. Betydelsen av ett bra uttal är stor då det har betydande inverkan på hur vi gör oss förstådda, eftersom det underlättar kommunikation och förståelse mellan samtalspartner.

Mitt intresse för ämnet väcktes när jag själv började lära mig svenska. Uttalet var och är ett stort problem för mig då jag har ett modersmål som saknar vissa ljud i det svenska språket, vilket i sin tur kan leda till ett minskat samtalsdeltagande med svenskarna för att undvika missförstånd.

Jag, som är både pedagog och andraspråkstalare, anser att en djup förståelse för inlärarens brytning och uttalssvårigheter ökar lärarens medvetenhet om hur den kan agera för att få inläraren att tala ett språk med begripligt uttal.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka uttalet hos personer med arabiska som förstaspråk, som går på komvux (gruv)¹, samt deras, respektive deras lärares, förhållningssätt till uttalet. Mer precist ställer jag frågorna:

- Vad förutsäger den kontrastiva hypotesen² om uttalsavvikelserna i målgruppen?
- Vilka avvikelser har inlärarna i sitt uttal i det empiriska materialet?
- Stämmer avvikelserna i det empiriska materialet överens med det som den kontrastiva hypotesen förutsäger?
- Vad säger inlärare och lärare själva om det undersökta uttalet?

---

¹ Grundutbildning för vuxna

² Se avsnitt 3.2.

3. Teoretisk översikt

I kapitlet redovisas förhållandet mellan uttal och andraspråksinlärning samt vad den kontrastiva hypotesen förutsäger om uttalssvårigheter som andraspråkstalare kan få i sin inlärning av sitt andraspråk.

3.1. Uttal och andraspråksinlärning

Samtidigt som uttal är en mycket viktig komponent av språkinlärningen är det fyllt med olika svårigheter, eftersom det gäller att lära sig att identifiera skillnader mellan sitt förstaspråk och sitt andraspråk, vilket är något som Linell (1978:145) påpekat. Vidare tillägger Linell att utöver de tidigare nämnda orsakerna får andraspråksinlärare dessutom svårigheter när de måste lära sig att använda ljuden på nya sätt och enligt nya regler, vilket innebär att andraspråksinlärare får två sorters problem under tiden de lär sig sitt andraspråk. Dels ett fonetiskt problem då de ska lära sig att urskilja och uttala nya ljudtyper och dels ett fonologiskt problem i att lära sig använda dessa ljud på rätt sätt, i just de ord där de ska förekomma (Linell 1978). Utifrån detta är det viktigt för andraspråksinlärare vars modersmål innehåller betydligt färre vokaler än i det svenska språket att först lära sig att höra skillnaden mellan de svenska vokalerna innan de kan automatisera sin förmåga att fonologiskt och fonetiskt göra skillnad när de talar, vilket Bjar (2010:104) poängterar.

Utifrån vad som framkommit i tidigare undersökningar skiljer sig andraspråksinlärning från förstaspråksinlärning i flera aspekter. En viktig skillnad, enligt Viberg (1996:119), är att andraspråksinlärningen delvis bygger på och styrs av redan existerande kunskap i modersmålet och andra språk som redan lärts in. På det viset har det strukturella avståndet mellan modersmålet och andraspråket avgörande betydelse för hur lång tid som inlärare behöver för att tillägna sig sitt andraspråk. Med detta menas att om det strukturella avståndet är relativt litet, krävs betydligt mindre inlärningstid (Viberg 1996). Av denna anledning kan andraspråksinlärarens tidigare språkkunskaper leda till ett uttrycksätt som skiljer sig från förstaspråkstalares. En annan skillnad mellan andraspråksinlärare och förstaspråksinlärare är att förstaspråkstalare, även som barn, inte uppvisar tecken på osäkerhet i användning av sitt språk – inte ens när språkbehärsningen är begränsad, vilket kan vara svårt för vuxna andraspråksinlärare (Axelsson 2010:125).

Mot den bakgrunden, enligt Hammarberg (2004:29), utvecklar vuxna inlärare sitt andraspråk successivt genom att bilda teorier som

formulerar språkets regler på underlag av en medfödd språkinlärningsutrustning och av språklig input från omgivningen. Språkinläringen består dock inte bara av inövande vanor av språkets regler, utan den behöver utövas i ett socialt sammanhang med den inhemska majoritetsgruppen där kommunikationen och språkanvändningen mellan dessa grupper är helt central.

3.1.1. Vikten av bra uttal

Som tidigare antytts har uttalet stor betydelse i andraspråksinläring, eftersom ett dåligt uttal, enligt Kjellin (2002:15), kan leda till dålig kommunikation och utsätta talaren för risken att hamna utanför samhällsgemenskapen. Även Bannert (2004:91) tar upp betydelsen av ett bra uttal, då han skriver att ett dåligt uttal kan göra att invandrare kan hamna i en situation där omgivningens bedömning görs på subjektiva grunder. Då kan den egna upplevelsen av brister i uttalet ibland bli mycket stark hos individen. Holmegaard och Källström (1993:201) menar att den som besitter ett bra uttal har definitivt större möjligheter att bli tagen för den personen verkligen är och inte för den schablonbild av en invandrare med tydlig brytning som finns i samhället.

3.1.2. Faktorer som påverkar uttalsinläring

Nedan redogörs för de faktorer som enligt forskningen har störst betydelse för uttalsinläring.

- *Förhållandet mellan stavning och uttal*

Inläring av uttal i vuxen ålder, vilket Garlén (1988:164) framhåller, påverkas av sambandet mellan bokstäver och ljud. Relationen mellan stavning och uttal är komplicerad i det svenska språket då uttalet inte ständigt överrensstämmer med stavningen, och inte heller är det definitivt att stavningen överrensstämmer med uttalet.

Engstrand (2007:12) skriver att sambandet mellan uttal och stavning ofta vållar problem, då ett ljud – vokal eller konsonant – kan stavas på olika sätt som t.ex. sje-ljudet i *sjuk*, *sked*, *skjuta*, *stjärna* och *genera*, eller när en bokstav kan stå för olika ljud. T.ex. uttalas <k> och <g> på ett sätt i *kul* och *gul*, men på ett annat sätt i *köl* och *göl*.

Även prosodin, enligt Elert (1991:157), påverkas av relationen mellan uttal och stavning, eftersom de prosodiska egenskaperna anges

vara otydliga i skriften. Vidare skriver Elert att i svenskan och i de flesta språken anges endast vilken stavelse i ordet som är betonad och även markeras kvantiteten av konsonanten genom att den följade konsonanten dubbeltecknas.

- *Uttalsundervisning*

Enligt Holmegaard och Källström (1993:203) är det viktigt med en välplanerad och kontinuerlig uttalsundervisning för att få en god språkinläring. Det är allmänt känt att det är svårt att förändra uttalsfel som redan befästs. Genom att läraren ägnar mycket tid åt uttalsundervisning går det att förändra uttalsfel hos inläraren.

- *Ålder*

Åldern, Vilken Dahl (2000:283f) framhåller, spelar en stor roll för andraspråksinläringen. Om man börjar lära sig sitt andraspråk under barndomen, har man större möjlighet att lära sig det med något som liknar modersmålsbehärskning. Efter att man blivit vuxen minskar förmågan att lära sig nya språk, det går relativt långsamt. Vuxna inlärare dock har en del fördelar av tidigare språkliga och icke-språkliga kunskaper och erfarenheter.

3.1.3. Brytning och attityder till brytning

Brytning kännetecknar andraspråkstalaren även om han/hon har kommit upp till en hög nivå i sitt nya språk, skriver Torstensson (2010:6f). Vidare tillägger författaren att termen *utländsk brytning* har definierats på ett antal olika, men till stor del överlappande sätt. Torstensson hänvisar till Mcallister (2002:50) som skriver att:

(foreign accent) refers consistently to the inability of non native language udders to produce the target language with the phonetic accuracy required by native listeners for acceptance as native speech (Torstensson 2010:7).

Ett språk är ett mycket komplicerat system av grammatiska, lexikala och uttalsnormer. Utifrån detta framhåller Dahl (2000:93ff) att sättet på hur ord uttalas väcker lyssnarens medvetenhet när språket avviker från normerna.

När vi tillägnar oss ett språk, vilken Andersson 2001:31 menar, lär vi oss inte bara att använda det utan vi lär oss också en serie attityder och åsikter om olika språkbruk. Mot bakgrund av detta finns det en hel del

fördomar mot personer som bryter. En negativ inställning till brytning återspeglar ofta känslor av kulturell och social överlägsenhet då en exempelvis fransk brytning anses vara charmig medan en turkisk eller grekisk brytning betraktas som klumpig och ful (Bannert 2004:92f). I en referens till Trudgill (1983: kap.12) tar Boyd (2004:431) upp samma problem (attityder till brytning) då hon skriver att det inte finns några fonologiska drag eller brytning som allmänt är vackra eller fula utan dessa bedömningar är kulturella och beror på våra kunskaper om vilka grupper som förknippas med olika uttalsmönster.

3.2. Den kontrastiva hypotesen

Valet av den kontrastiva hypotesen som teori var ett medvetet val, eftersom studien bygger på jämförelse mellan arabiskan och svenskan, vilka skiljer sig mycket i olika aspekter, och på så sätt passar den här teorin utmärkt som en jämförelseanalys av hur inlärares modersmål påverkar hans/hennes uttal i sitt andraspråk.

Abrahamsson (2009:31f) framhåller att den kontrastiva hypotesen har sitt ursprung i behaviorismens idé som betonar att modersmålet har stor, ofta negativ, inverkan på inläringen av ett andraspråk. Detta belyser att skillnaderna mellan modersmålet och målspråket utgör huvudorsaken till de språkliga fel som andraspråkstalare gör. Utöver detta påpekar han att skillnaderna också är av avgörande betydelse för hur snabbt och hur mycket av det nya språket personer med olika modersmålsbakgrund lär sig. Resultatet av skillnader mellan L1³-systemet och L2⁴-systemet kan yttra sig i negativ transfer, eller interferens. L1-strukturer förs över till det nya språkliga systemet och stör inläringen av L2 strukturer vilket leder till språkliga fel som helt och hållet beror på modersmålets strukturer. De felaktiga former som en andraspråksinlärare använder sig av i sin L2-produktion avspeglar alltså förstaspråkets struktur, enligt detta synsätt. Målspråkstrukturer som har en liknande motsvarighet i förstaspråket antas däremot inte skapa några svårigheter – här förs helt enkelt L1-strukturen över utan att orsaka språkliga fel (Abrahamsson 2009).

Dahl (2000: 283f) har likartad uppfattning som Abrahamsson, då han skriver att förhållandet mellan modersmålet och det nya språket spelar en viktig roll. Såväl när det gäller ljudsystem som ordförråd och grammatik är det uppenbart att modersmålet styr hur vi uppfattar ett främmande språk och påverkar vår förmåga att själva producera det. I

---

³ Förstaspråk.

⁴ Andraspråk.

allmänhet kan man identifiera en andraspråkstalaras modersmål på hans/hennes brytning och ofta också på de grammatiska fel hon gör. Det är därför inte så konstigt att det i allmänhet är lättare att lyckas med ett språk som ligger närmare ens eget.

Det är ett välkänt faktum för alla som någon gång försökt lära sig ett främmande språk att vissa detaljer i det nya språket orsakar större svårighet än andra. Somliga av det nya språkets ljud, ljudkombinationer och prosodiska egenskaper, vilket Hyltenstam (1979:11) framhåller, kan utgöra problem medan andra detaljer i uttalet går lättare att lära sig. För att kunna se skillnaderna och likheterna mellan L1 och L2 används kontrastiv analys vilket innebär en systematisk jämförelse mellan två språk i syfte att förutsäga och/eller förklara de problem som en person med det ena språket som modersmål stöter på vid inläringen av det andra (Hyltenstam 1979:14f).

Den kontrastiva hypotesen, enligt Abrahamsson (2009: 35), har dock utsatts för kritik på många punkter, både teoretiska och empiriska. Kritikerna menar att ett av de allvarligaste problemen är att inlärare tenderar att göra en mängd fel som inte förutsägs av en jämförelse mellan modersmålet och målspråket. Det görs exempelvis fel även på områden där L1 och L2 är likartade.

3.3. Felanalys

Som tidigare nämnts har den kontrastiva hypotesen inte kunnat svara på vissa fel som exempelvis görs på områden där L1 och L2 är likartade. Utifrån detta används *felanalys* för att tydligförklara eventuella avvikelser i inlärnarnas uttal.

Felanalys innebär inte bara att lägga fokus på felen i inlärarens språk, utan att i stället ifrågasätta sin utvecklingsnivå av sitt andraspråk. Med detta synsätt ändrar man sin attityd mot de uppkomna språkfelen i inlärarens språk från att vara ett hot mot inläringen till att vara accepterade språkliga fel. Faktum är att denna attitydförändring innebär att själva begreppet fel började betraktas som missvisande (Abrahamsson 2009:47).

Målet med att använda felanalys är att komma fram till hur enskilda språkinlärare tillägnar sig sitt andraspråk vid olika stadier i utvecklingen. Genom felanalysen får man en mer vidgad syn på de fel som förekommer under inläringen av ett nytt språk eftersom andraspråkinläraren testar hypoteser om vad som kan vara riktigt i målspråket, och en del av dessa hypoteser är felaktiga, vilket är något som Hyltenstam (1979:23) markerar.

4. Fonetisk typologi

Nedan redovisas för både det svenska ljudsystemet och det arabiska ljudsystemet samt vilka svårigheter som arabisktalande inlärare kan få med det svenska uttalet.

4.1. Svenskan och dess vokaler

Svenska är ett indoeuropeiskt språk som är nära besläktat med danskan. Till skillnad från andra indoeuropeiska språk har svenskan ett rikt vokalsystem.

Vokaler är språkljud som bildas med stämläpparna som enda ljudkälla. Vid uttalet av vokaler finns det inte någon kraftig förträngning som kan orsaka något friktionsljud (Garlén 1988:50). De allra vanligaste vokalerna och som också finns i nästan alla språk är [i], [a] och [u]. I svenskan finns 17 vokaler varav 9 långa och 8 korta. Skillnaden mellan antalet långa och korta beror på att kontrasten mellan kort [e] och [ɛ] saknas, exempelvis *rett* – *rätt* och *sett* - *sätt* (Engstrand 2007:38).

Tabell 1. Svenskans långa och korta vokaler. (Efter Engstrand 2007:38)

	Främre					Centrala	Bakre	
	Orundad		Rundad			Rundad	Rundad	
	Lång	Kort	Lång	Kort	Lång	Kort	Lång	Kort
Hög Exempel	i: rita	I ritt	y: ryta	Y lytt	u ruta		u: rota	ʊ rott
Mellanhög Exempel	e: reta		ø: röta			ø rutt	o: låta	
Mellanlåg Exempel	ɛ: räta	ɛ rätt		œ rött				ɔ rått
Låg Exempel		a ratt					ɒ: rata	

Tabell 1 visar att skillnaden mellan kort och lång vokal kan påverka vokalkvalitet, t.ex. i *bada* och *badda*, och i särskilt i *busar* och *bussar*, är kvalitetsskillnaden uppenbar (Engstrand 2007:75). Dock kan de betonade vokalerna i *vägen* och *väggen* ha mycket likartad kvalitet och även i *vila* och *villa* låter vokalerna någorlunda lika. Med dessa exempel kan man se att vokalen förändras och får en annan kvalitet. Denna vokalförändring beror oftast på omgivande ljud eller betoningsgrad. Om man uttalar t.ex. *tid* som *tjid* eller *klänning* som

klännjing reduceras och förändras vokalkvalitet av vokalen [ə], vilken Bannert (2004:23) framhåller.

Tabellen ovan redovisar också att i svenskan finns många rundade vokaler, både korta och långa, t.ex. /u/, /y/, /å/ och /ö/ som helt saknas i arabiskan och som kan ställa till uttalsproblem hos inlärare.

4.2. Konsonanter

Konsonant är ett ljud i språket som bildas med en stor förträngning eller med en total avspärrning i munhålan eller i svalget (Engstrand 2007:45). På så sätt har konsonanterna kraftigare förträngningar än vokaler.

Utifrån nyss nämnda definitionen bildas konsonatljud på olika sätt som kan röra sig om en fullständig avspärrning som när man slår ihop och öppnar läpparna i ordet *apa* eller som en mindre förträngning som när man pressar ut luft mellan övertänderna och underläppen i ordet *affär*. Konsonanter produceras vid olika artikulationsställen (för en begreppsförklaring se bilaga 4). Exempelvis har /f/ och /s/ samma artikulationssätt men olika artikulationsställen, medan /b/ och /m/ i *Abba* och *mamma* har olika artikulationssätt men samma artikulationsställe (Engstrand 2004:121). Svenskan har 18 konsonantfonem som exemplifieras nedan.

Tabell 2. Svenska konsonantfonem med exempelord. (Efter Engstrand 2007:66)

			Artikulationsställen						
			Bilabial	Labio-dental	Dental	Alveolar	Palatal	Velar	Glottal
	Klusiler	Tonlösa	[pu:l] pol		[tu:k] tok			[ku:n] kon	
		Tonande	[bu:k] bok		[du:p] dop			[gu:d] god	
Artikulationssätt	Frikativor	Tonlösa		[fu:t] fot	[su:t] sot		[ɕu:l] kjol	[xu:k] sjok	[hu:t] hot
		Tonande		[vo:t] våt					
	Nasaler	Normalt tonande	[mu:d] mod		[nu:d] nod			[lɔŋ:] lång	
	Lateraler				[lu:k] lok				
	Halvvokaler						[ju:n] jon		
R-ljud					[ru:v] rov				

Tabell 2 visar att svenskan har 18 konsonantfonem. Raden med tonlösa frikativor innehåller dock ovanligt många kontraster, särskilt om vi också räknar in allofonen [ʂ] (Engstrand 2007). I förhållande till världsspråk motsvarar detta antal konsonanter en genomsnittlig siffra.

4.3. Prosodi

Prosodi betyder först och främst rytmiska och melodiska egenskaper i talet (Garlén 1988:115). Enligt Engstrand (2007:69) har alla språk prosodi, men den varierar från språk till språk.

De prosodiska egenskaperna i svenskan omfattar: ordbetoning, längd, ordaccent, satsrytm och intonation (Bannert 2004:27f). I studien tas endast ordbetoning och längd upp som relevant för undersökningen.

Ordbetoning: Ordbetoning innebär att en eller två av ordets stavelser betonas starkare än de andra, vilket betyder en förlängning av hela den stavelse som ska betonas. I svenska ord är det alltid minst en stavelse i ordet t.ex. *sas* som höjer sig över de andra. Detta är huvudbetoningen. I många svenska ord förekommer också en bibetonad stavelse. Svårigheten med detta är att andraspråksinlärare ibland kan uttala

flerstaviga ord med jämna stavelser, dvs. som om ingen stavelse är mera framhävd än den andra (Bannert 2004:26).

Längd: I svenskan kan betonade stavelser förlängas på två olika sätt, t.ex. som i *väg* och *vägg*, vilket visar att extra längden läggs antingen på vokalen eller på konsonanten. Fonologiskt sett gäller längdskillnaden mellan kort och lång vokal, vilket ger två olika innehåll som i exemplen ovan, skriver Engstrand (2007:73). Enligt Bannert (2004: 26) är svårigheten med det är att många andraspråksinlärare inte skiljer mellan vokallängd. Att inte skilja mellan vokallängden gör att inlärare uttalar de långa vokalerna för kort, medan de förlänger de korta vokalerna.

4.4. Arabiska

Det arabiska språket tillhör den semitiska språkfamiljen. I arabländerna används två olika språkformer. I vardagsspråket används dialekterna som skiljer sig markant mellan arabländerna medan standardarabiska används vid högtidstal, föreläsningar eller massmedier, skriver Barth & Tawaefi (1989:9).

4.4.1. Vokaler

I arabiskan är vokalfonemen tre: /i/, /a/ och /u/. Det finns även två halv vokaler, /w/ och /y/. Vokalernas variationsbredd är stor; varje vokal har ju större utrymme till förfogande utan risk för sammanblandning med de andra (Barth & Tawaefi, 1989:16). /a/ har tre allofoner: [æ] orundad främre halvöppen vokal. Detta är normalt fallet av /a/. Det låter ungefär som /ä/. Andra allofoner är [a], som är orundad främre öppen vokal. Det låter ett vanligt främre /a/ i svenska vid konsonanterna /c/, /h/, /x/ och /g/. [a] orundad bakre öppen vokal som svenskans fast mörkare. Detta förekommer vid /q/, /r/. /i/ [i] orundad främre sluten vokal som svenskans fast lite öppnare. /u/ [u] rundad sluten bakre vokal som svenskans långa /o/ (Kiel 1994:12) (cling.gu.se). Viktigt att veta är att långt [i:] och [ū] saknar diftongerings benägenhet som man finner i svenska: [ij], [uw], skriver Barth & Tawaefi (1989:16).

För att förstå vilket inflytande arabiskan har på det svenska uttalet görs en jämförelse mellan de arabiska och svenska vokalerna som redogörs i tabell 3.

Tabell 3. Jämförelse mellan de arabiska och svenska vokaler.(Efter Barth & Tawaefi 1989:17)

Långa:	Arabiska		Svenska		
	Främre orundad	Bakre rundad	Främre orun- dad	run- dad	över- rundad
Sluten	i:	u:	i:	y:	u:
Halvsluten			e:	ø:	ʊ:
Halvöppen			ɛ:		
Öppen	a:				ɑ:
Korta:	Främre orundad	Bakre rundad	Främre orun- dad	run- dad	Central
Sluten			i	y	ɔ
Halvsluten	i	u			
Halvöppen			ɛ	ø	ə
Öppen	a				a

Tabell 3 visar klart och tydligt att vokalvariationer i svenskan är betydligt större än i arabiskan. I svenskan finns främre rundade, överrundade och orundade vokaler som långa eller korta. Däremot finns i arabiskan endast en bakre rundad vokal och en främre orundad vokal. Utifrån vad som redovisats i tabell 3 tros att rundade vokaler, t.ex. /u/, /y/ och /ö/ kan vålla uttalssvårigheter för arabisktalande eftersom de saknas helt och hållet i arabiskan. Den runda vokalen /å/ tros inte vålla uttalssvårigheter eftersom denna språkgrupp kan få stöd av den diakritiska tecknet (,). De orundade vokaler /e/ och /ä/ kan även vålla uttalssvårigheter eftersom de inte finns i arabiskan.

4.4.2. Konsonanter

Det arabiska konsonantförrådet är ovanligt stort eftersom det innehåller velar, uvulara, faryngala och laryngala konsonanter (för begreppsförklaring se bilaga 4). I arabiskan saknas /p/ och även /g/, skriver Barth & Tawaefi (1989:18). Nedan följer en redovisning för de arabiska konsonanterna.

Tabell 4. De arabiska konsonanterna. (Efter Barth & Tawaefi 1989:19)

	Labi-aler	Inter-denta-ler	Danta-ler	Pala-toal-veol	Pala-taler	Vela-rer	Uvula-rer	Faryn-galer	Laryn-galer
Klusiler tonl.			t/ṭ			k	q		ʕ
Klusiler ton.	b		d/ḍ						
Frikativor tonl.	f	ṭ	s/ṣ	š		x		ħ	h
Frikativor ton.		ḍ/ḍ	z			ǧ		c	
Affrikator ton.				ǧ					
Nasaler	m		n						
Lateraler			l						
Tremulanter			r						
Halv-vokaler	w				j				

Tabellen ovan redovisar att /b/, /d/, /f/, /s/, /m/, /n/ och /l/ inte vållar stora problem med svenskan. /t/ och /k/ är aspirerade som i svenskan eller något svagare, vilket betyder att språkgruppen inte brukar ha problem med dessa konsonantfonem (Barth & Tawaefi 1989:19). Nedan förklaras hur vissa konsonantfonem uttalas i arabiskan.

/w/((و) som engelskt /w/.

/ṭ/ (ط) tonlöst läspljud som engelskt /th/ i *thing*.

/ḍ/ (ض) tonande läspljud som engelskt /th/ i *this*.

/z/ (ز) tonande s-ljud, som i engelskt /s/ i *busy*.

/r/ (ر) rullande tungspets, inte är frikativt som ofta i svenskan.

/š/ (ش) sj-ljud som engelskt /sh/, inte som det svenska bakre sj-ljudet.

/ǧ/ (ج) som engelskt /g/ i *George*.

/j/ (ي) är inte frikativt som ofta i svenskan, utan halvokal som engelskt /y/ i *yes*.

/x/ (خ) postvelar till uvular tonlös frikativa som uttalas något längre bak och något kraftigare än tyskt /ch/ i *Bach*.

/ǧ/ (غ) den tonande motsvarigheten till /x/.

/q/ (ق) som ett oaspirerat k-ljud men uttalas längre bak, som grönländskt /L/ i *Lajaq*.

/c/ (ع) uttalas genom att tungroten närmas till bakre svalgväggen, vilket gör att stämbandstonen blir lägre, mer pressad och knarrande.

/ħ/ (ح) den tonlösa motsvarigheten till föregående.

/,/ stäbandsklusil, glottisstöt som brukar höras mellan /e/ och /a/ i uttal av tyskt *beachten*.

- /h/(ه) som i svenskan, men kan förekomma även i slutet av en stavelse.
- /t/(ط) faryngaliserat /t/ som skiljer sig från /t/ genom att helt sakna aspiration.
- /d/(ض), /s/(ص) och /d/(ظ) är emfatiska (Barth & Tawaefi 1989).

Utifrån vad som har framkommit i tabell 4 kan även vissa konsonanter ställa till uttalssvårigheter för arabisktalande trots den stora konsonantvariationen som finns i arabiskan, t.ex. sj-ljudet eller /g/.

4.4.3. Prosodi

I arabiskan är ordbetoning reglerad enligt enkla regler, vilket betyder att när ett affix läggs till, kan betoningen flyttas till en annan stavelse i ordet. Barth & Tawaefi (1989:15) framhåller att i arabiskan betonas sista stavelsen om den är lång (CVCC eller C $\check{V}$ C), exempelvis *ka'tabt*, *ki'ta:b*. Sista stavelsen betonas inte om den inte är lång. I tvåstaviga ord läggs betoningen på första stavelsen, men i ord med mer än två stavelser betonas den andra stavelsen från slutet, om den är (CVC eller C $\check{V}$), annars den tredje stavelsen som får betoningen: *ki'ta:bun* (bok), *ka'tabu* (de skrev), *ka:tibun* (författare). För att förstå skillnaden i stavelsestrukturen mellan svenskan och arabiskan görs en jämförelsetabell som illustreras förhållandet mellan dessa språk.

Tabell 5. En jämförelse mellan arabiska och svenska stavelsestruktur.
(Efter Barth & Tawaefi 1989:16).

Stavelse	Svenska	Arabiska
Betonad stavelse	$\check{V}C$, $V\check{C}$	VC , $\check{V}C$, $V\check{C}$, $\check{V}\check{C}$
Obetonad stavelse	VC	VC , $\check{V}C$, $V\check{C}$, $\check{V}\check{C}$

Utifrån tabell 5 kan man se att stavelsestrukturen skiljer sig mycket från svenskan. I svenskan kan långa vokaler och långa konsonanter finnas både i betonade och obetonade stavelser och i en betonad stavelse kan även finnas kort vokal och följande konsonant, så kvantiteten är helt oberoende av betoningen. I svenskan är det ovanligt förekommande en följd av lång vokal + lång konsonant. Om lång vokal betecknas $\check{V}$ och lång konsonant $\check{C}$, ser vi att betonade stavelser i svenskan innehåller antingen lång vokal + kort konsonant eller kort vokal + lång konsonant, däremot kan betonade stavelser i arabiskan innehålla, utöver vad som finns i svenskan, kort vokal + kort konsonant och lång vokal + lång konsonant. Svenskans obetonade stavelser innehåller kort vokal + lång

konsonant, däremot innehåller obetonade stavelser i arabiskan alla varianter som i betonade stavelser.

4.4.4. Svårigheter för arabiskspråkiga med svenskans uttal

Enligt den kontrastiva hypotesen (avsnitt 3.2.) spelar avståndet mellan L1 och L2 en central roll i andraspråksinläring och dess uttal. För att kunna förstå hur inlärnarnas modersmål (arabiska) påverkar svenskan görs en översikt på vilka svårigheter för denna målgrupp med svenskans uttal för att kunna se om inlärnarnas uttalsavvikelse beror på vad den kontrastiva hypotesen förutsäger om modersmålets inflytande eller om deras uttalsavvikelse beror på andra orsaker.

Vokaler: Som det har redovisats tidigare i studien (avsnitt 4.2.1.) har arabiskan tre vokalfonem. Detta ställer till problem för arabisktalande i sin inläring av det svenska språket, som har ett stort vokalförråd. Trots att arabiskan har en liten vokalserie brukar inte vokalerna som /i/, /e/, /ä/, /å/ och /a/ vara ett problem för denna språkgrupp, framhåller Barth & Tawaefi (1989:30ff). Av dessa vokaler är vokalen /ä/ i t.ex. *äta* svårast, eftersom den ligger på gränsen mellan dialektalt /é/ och främre allofoner av /ä/, i arabiskan. De långa vokalerna /e/ och /o/ vållar problem hos många eftersom de antingen uttalas för öppet, som [ɛ̃, ɔ̃] t.ex. *ben, låta*, blir *bänn, lotta*, för slutet, som /i/ och /u/, t.ex. *ben, låta*, blir *bin, lota* eller också som diftonger, t.ex. *bjen, louta*, påstår Barth & Tawaefi (1989). De främre rundade vokalerna /y/, /ö/ och /u/ brukar vara mycket svåra för arabisktalande inlärare. Ord som *byta, bröd* och *gul* uttalas som *bita, bräd* och *gol* eller *gyl* (Barth & Tawaefi 1989).

Konsonanter: Barth & Tawaefi (1989:30ff) påpekar att arabiskspråkiga även har svårigheter med de svenska konsonanterna. Trots att konsonanterna /p/, /g/ och /v/ inte finns i arabiskan brukar avsaknaden av dessa konsonanter inte ställa till med några större problem, menar författarna. Denna språkgrupp har dessutom svårigheter med ng-ljudet som finns som allofon av arabiskt /n/ före /k/. Svårigheten med detta ljud är saknaden av /g/ i arabiskan, vilket gör att detta ljud uttalas med en stor ansträngning på /g/. En e- liknande vokal inskjuten före ett /s/ följt av konsonant mycket vanligt, t.ex. *sko* och *språk*. Dessa uttalas istället *esko* och *espråk* (Bannert 2004:35). Tje- och sje-ljudet är besvärliga att artikulera och att skilja från varandra. Supradentalerna /rt/, /rd/, /rs/, /rn/ och /rl/ är även svåra för arabisktalande inlärare. Problemet med detta är inte bara att kunna artikulera dessa ljud utan att även känna igen vilka ord som har vilka ljud och inte säga *bodet står i borden* i stället för *bordet står i boden*, skriver Barth & Tawaefi (1989).

Prosodi: Arabisktalande får också problem med den prosodiska delen då ett arabiskt ord omfattar enbart en tryckstark stavelse, och i somliga dialekter kan denna innehålla en lång vokal. Assimilationen mellan konsonanter, särskilt tonassimilation, kan vara besvärlig för dem, exempelvis *moddrag* i stället för *motdrag* och *bezvara* i stället för *besvara* (Barth & Tawaefi 1989:32).

5. Metod och material

Utifrån syftet med undersökningen har jag valt att använda två metoder, dels ett uttalstest, och dels en intervju med inlärare och lärare. Uttalstestet utgör grunden i denna undersökning eftersom det används som utgångspunktsmaterial för intervjuerna med informanterna.

Innan undersökningen inleds har jag börjat med att ta reda på fakta om uttalssvårigheter för andraspråksinlärare i allmänhet och för arabisktalande inlärare i synnerhet, med fokus på den kontrastiva hypotesen (avsnitt 3.2.).

Syftet med den kontrastiva hypotesen är att förstå och kartlägga hur modersmål kan påverka andraspråksinlärning för att sedan kunna hjälpa inläraren att förbättra sitt uttal. Utifrån denna hypotes och felanalys intervjuas fem lärare som undervisar vuxna med annat modersmål för att kartlägga inlärarnas uttalsavvikelser och även deras synpunkter på uttalsundervisning. Utöver intervjun med lärarna görs också en intervju med inlärarna för att se om de är medvetna om kopplingen mellan deras modersmål och uttalsavvikelser i svenskan. Dessutom undersöks vad som stör eller förstör, ur lärarnas perspektiv, i inlärarnas uttal. Med hjälp av inlärarnas intervjuer kan man få en klar bild av deras uttalsmedvetenhet och huruvida deras uttalsavvikelser kan utgöra ett hinder att exempelvis få jobb eller annan sysselsättning.

På grund av uppsatsens omfattning har jag valt att avgränsa studien till att undersöka uttalsavvikelser på vokaler, konsonanter, ordbetoning och längd.

5.1. Genomförande

I detta avsnitt redogörs för hur de två testerna och intervjuerna genomfördes.

5.1.1. Uttalstest

Som tidigare nämnts är studien kontrastiv, då är det viktigt att konstruera en text som är betydelsefull för studiens syfte och frågeställning. För att kunna identifiera och sedan analysera uttalsavvikelser från den kontrastiva analysen används två uttalstest. Det första testet är en styrd text där inläraren läser upp en text som jag själv har skrivit. Detta görs för att kunna se om det finns något samband mellan uttalsavvikelserna och arabiskan. I texten finns dessutom några mindre frekventa ord för att undersöka om det finns någon koppling mellan uttal och stavning (se bilaga 1). Viktigt att betona är att samtliga inlärare fick gå igenom texten före inspelningen. Detta gjordes för att ge inlärarna en möjlighet att identifiera orden och för att de skulle känna sig trygga så att inspelningen inte skulle upplevas som en testsituation.

Texten innehåller vokaler som skulle kunna vålla uttalssvårigheter för informanterna, eftersom det konstaterats av tidigare forskning att det svenska vokalsystemet brukar vara ett stort problem för arabisktalande inlärare då de utgår från sitt modersmål, som har tre vokaler (avsnitt 4.2.1.). Texten innehåller dessutom ord med t.ex. [fj], [ɕ] som skulle kunna vara svårt att uttala, enligt vad som framgick i kapitel 4.3, om svårigheter för arabiskspråkiga med svenskt uttal. Enligt forskningen, som redovisades i kapitel 4, är att retroflexerna [t], [d], [n], [ʃ] och [l] svåra för denna målgrupp. Därför innehåller texten några ord som har sådana kombinationer.

Det andra uttalstestet är fritt tal som handlar om inlärnarnas första högtid i Sverige. Tanken bakom detta är att jämföra deras uttal när de får möjlighet att styra samtalet och att undersöka huruvida deras uttal skiljer sig mellan textläsning och fritt samtal. Några dagar före inspelningen fick de reda på ämnet de skulle tala om vid samtalet. Uttalstesten beskrivs närmare i bilaga 1.

Hela undersökningen spelades in med en diktafon. Efter inspelningen har materialet bearbetats och analyserats av skribenten. Sedan fick samtliga intervjuade lärare lyssna på inspelningen och notera uttalsavvikelser som inlärarna hade i både texten och i samtalet. Detta gjordes för att säkerställa skribentens bedömning.

Tanken med uttalstesten är att de uttalsavvikelserna som förekommer i informanternas uttal ska förklaras dels utifrån den kontrastiva analysen, dels utifrån andra orsaker. Uttalsresultaten tolkas och värderas sedan utifrån tidigare forskning som stödjer sig på den kontrastiva fonetiska analysen.

5.1.2. Intervju

I denna undersökning genomförs två intervjuer. Den ena intervjun är med inlärarna och den andra intervjun är med lärarna. Syftet med denna metod är att komplettera uttalsresultatet med en intervju för att få fram ett så brett resultat som möjligt om hur inlärare och lärare ser på saken i fråga för att sedan kunna göra en jämförelse mellan dem.

Intervjufrågorna som ställs till inlärarna bygger på uttalstestresultatet. Jag har dock valt att lägga stort fokus på konsonanter och deras ljudkombinationer som uttalades fel vid textläsning och samtal, eftersom det har framkommit stora uttalsavvikelser på konsonanter. Under intervjuerna var det viktigt att vara lyhörd och ställa öppna frågor som låter personen beskriva situationer utifrån undersökningens syfte. Samtliga intervjuer har spelats in på diktafon, anteckningar har förts och intervjuerna sedan transkriberats och sammanfattats (bilaga 2).

5.2. Informanter & urval

Informanterna i studien består av två grupper. Den första gruppen är fem inlärare som talar arabiska och kommer från Irak. De benämns som A, B, C, D och E. Syftet med att välja inlärare från samma land har en stor betydelse i uttalsundersökningen eftersom det talas olika dialekter i arabländerna som påverkar inlärarnas svenska uttal. Jag har dessutom valt läs- och skrivkunniga informanter, vilket betyder att förutom den irakiska dialekten behärskar de även standardarabiskan. Den andra gruppen är lärare som undervisar vuxna. Samtliga lärare undervisar i samma skola.

5.2.1. Inlärare

Inlärare A: Kvinna, 31 år. Har bott i Sverige i cirka 3 år. Läser svenska som andraspråk på grundläggande nivå (gruv) vilket motsvarar högstadienivå. Gått ut gymnasiet i Irak.

Inlärare B: Kvinna, 46 år. Tillbringat 2,5 år i Sverige. Läser svenska som andraspråk på grundläggande nivå (gruv). Två års eftergymnasial studier från Irak.

Inlärare C: Kvinna, 27 år, har vistats i Sverige i 3år. Läser svenska som andraspråk på grundläggande nivå (gruv). Gått ut gymnasiet i Irak.

Inlärare D: Kvinna, 42 år, har bott i Sverige i cirka 3 år. Läser svenska som andraspråk på grundläggande nivå (gruv). Läst fysik på universitetet i Irak.

Inlärare E: Kvinna, 37 år. Har vistats i Sverige i 3 år. Läser svenska som andraspråk på grundläggande nivå (gruv). Gått grundskolan i Irak (9 år).

5.2.2. Lärare

Lärare 1: Har jobbat som lärare i 21 år och undervisar på komvux i svenska som förstaspråk på gymnasial nivå.

Lärare 2: Har arbetat som lärare i två och ett halvt år. Han undervisar på komvux i svenska som andraspråk och engelska på grundläggande nivå.

Lärare 3: Har arbetat som lärare i 15 år. Han undervisar på komvux i so-ämnen men även i svenska som andraspråk.

Lärare 4: Har arbetat som lärare i tio år. Hon undervisar på komvux i svenska, engelska och svenska som andraspråk på grundläggande nivå.

Lärare 5: Har arbetat som lärare i ca 20 år. Hon undervisar på komvux i svenska som andraspråk och franska.

6. Felanalys av testresultat

I kapitlet analyseras de uttalsfel som förekommer vid uttalstestet. Uttalstestet bestod av två delar, textläsning och fritt samtal. Vid redovisningen av resultatet skrivs enskilda fonemen inom t.ex. /u/ och som IPA- tecken t.ex. [u:]. Tecknet (-) används när det inte finns någon uttalsavvikelse. För att veta hur många sådana förekommer det finns används siffror i förhållande till helheten t.ex. 0/3. Resultatet sammanställs i tabeller. I tabell 6-12 skrivs antal uttalsavvikelser i förhållande till antal ord som finns i texten eller som används i samtalet och som innehåller de undersökta ljuden. I tabell 11-12 redovisas däremot endast antal avvikande uttal från standarduttal. Assimilation och prosodi samt andra uttalsavvikelser analyseras i löpande text. För en djupare insyn i testresultatet, se bilaga 3, där alla uttalsavvikelser

sammanställs vid textläsning i en tabell som består av tre kolumner. I den första kolumnen skrivs ursprungliga ord, i den andra kolumnen hur ord uttalades och i tredje kolumnen förklaras uttalet. Fonemen som betonas skarpt skrivs med versaler.

6.1. Vokaler

Nedan redovisas voklavvikelser i inlärnarnas uttal.

Tabell 6. Voklavvikelser i betonad stavelse vid textläsning

Informant	a [ɑ]	e [e]	i [i]	o [u]	u [u]	y [y]	å [o]	ä [ɛ]	ö [ø]
A	3/5	2/4	-	0/4	5/7	2/2	1/1	2/6	0/0
B	0/5	3/4	-	0/4	7/7	2/2	0/1	1/6	0/0
C	1/5	1/4	-	1/4	5/7	1/2	0/4	1/6	0/0
D	1/5	2/4	-	0/4	4/7	2/2	0/4	1/6	0/0
E	1/5	2/4	-	0/4	3/7	2/2	1/1	3/6	0/0

Utifrån tabellen ovan kan man konstatera att i betonad stavelse var vokalerna /u/ [u] och /y/ [y] överlägset svårast, /e/ [e] däremot var medelsvårt, /ä/ [ɛ] och /a/ [ɑ] vållade mindre problem. Inlärnarna hade få problem med /i/ [i] och /å/ [o]. /o/ [u] vållade inte heller problem vid uttalet. Viktigt att peka på är att [ø] saknades i betonad stavelse i texten, därför kunde man inte dra någon slutsats angående denna vokal. Några exempel på vokalfel i betonade stavelser som gjordes av inlärnarna vid textläsning: I stället för *Danmark*, *Sture*, *när*, *genom och yrke*, uttalades det som [Denima:rk] (*Denimark*), [Stu:ra] (*Stora*), [ne:r] (*ner*), [ji:nåm] (*ginom*), [i:rke] (*yrke*). Se Bilaga 3.

Tabell 7. Voklavvikelser i obetonad stavelse från standarduttal vid textläsning

Informant	a [ɑ]	e [e]	i [i]	o [u]	u [u]	y [y]	å [o]	ä [ɛ]	ö [ø]
A	2/14	0/9	0/8	-	0/3	0/0	0/3	0/1	2/2
B	1/14	1/9	2/8	-	2/3	0/0	0/1	0/1	2/2
C	1/14	0/9	0/8	-	2/3	0/0	0/1	0/1	1/2
D	2/14	0/9	0/8	-	2/3	0/0	1/3	0/1	2/2
E	1/14	0/9	1/8	-	2/3	0/0	1/3	1/1	2/2

Tabellen visar att vokalerna /ö/ [ø] och /u/ [u] i obetonade stavelser var svårast, /a/ [ɑ] vållade få problem för samtliga inlärnare, /e/ [e], /i/ [i], /å/

[o] och /ä/ [ɛ] vållade svårighet för några av dem. Viktigt att påpeka är att /o/ [u] var rättuttalad av samtliga inlärare och att /y/ [y] saknades i betonad stavelse. Några exempel på uttalsfel i obetonade stavelser som gjordes av de här inlärarna: ord som *Gunnar och fästmö* blev *Gonner* [Gun:er], och *fästmo* [fä:stmu] av samtliga inlärare (bilaga 3).

Tabell 8. Vokalavvikelser på det fria samtalet i betonad stavelse

Informant	a [a]	e [e]	i [i]	o [u]	u [u]	y [y]	å [o]	ä [ɛ]	ö [ø]
A	-	1/17	-	-	0/0	0/0	2/8	1/5	2/2
B	-	0/17	-	-	2/2	3/4	0/8	8/11	5/6
C	-	1/14	-	-	3/6	1/2	1/4	1/11	2/2
D	-	3/27	-	-	3/3	-	0/8	4/10	4/5
E	-	2/10	-	-	4/4	2/2	2/8	1/1	4/6

Tabellen visar att svårigheterna i betonade stavelser, vid det fria samtalet, mest gällde vokalerna /u/ [u], /y/ [y] och /ö/ [ø]. Vokalerna /e/ [e] och /å/ [o] däremot vållade inte stora uttalsproblem för inlärarna. Vokalerna /a/ [a], /i/ [i] och /o/ [u] var rättuttalade av samtliga inlärare. Några exempel på hur vokalerna ovan uttalades av inlärare: *brukade* [bruk:ade], *or* [u:r], *jol* [ju:l], *foledrar* [fu:ledrar], *stickt* [stik:t] och *sister* [si:ster] i stället för *brukade*, *år*, *jul*, *föräldrar*, *stekt* och *syster*.

Tabell 9. Vokalavvikelser på det fria samtalet i obetonad stavelse

Informant	a [a]	e [e]	i [i]	o [u]	u [u]	y [y]	å [o]	ä [ɛ]	ö [ø]
A	3/18	1/11	-	-	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
B	1/28	-	-	-	0/0	0/0	-	0/0	2/2
C	-	-	-	-	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
D	-	-	-	0/0	1/1	0/0	0/0	0/0	2/2
E	-	-	-	-	0/0	0/0	-	0/0	0/0

Utifrån tabellen kan man konstatera att inlärarna undvek att använda ord som skulle vålla problem med uttal vid det fria samtalet. Tabellen visar klart och tydligt att vokalerna som /y/ [y] och /ä/ [ɛ] saknades helt vid samtalet, vokalerna /u/ [u] och /ö/ [ø] vållade stora problem när de används vid ett eller två tillfällen. Vokalerna /a/ [a] och /e/ [e] vållade få uttalsproblem, däremot var vokalerna /i/ [i] och /o/ [u] rättuttalade. Exempel på uttalsavvikelser i obetonade stavelser i det fria samtalet: *foledra* [fu:ledrar] i stället för *föräldrar* [förel:drar].

Sammanfattningsvis kan man fastställa att resultatet av den styrda texten och det fria samtalet inte skiljer sig mycket från varandra. Den enda skillnaden är att i det fria samtalet styr inlärarna sitt ordval. För att undvika uttalsproblem väljer de andra ord som de kan och som inte

innehåller de vokaler som saknas i deras modersmål som t.ex. /u/, /y/, /å/, /ä/ och /ö/.

6.2. Konsonanter

Nedan följer en redovisning av konsonantavvikelser i inlärnarnas uttal.

Tabell 10. Konsonantavvikelser vid textläsning

Informant	p, b, g, k /p/, /b/, /g/, /k/	t, d, ŋ /rt/, /rd/, /rn/	ɛ /tje/	ɸ /sje/	s /s/	ŋ /ng/	ʃ /rs/
A	3/9	3/3	3/5	-	-	2/2	2/4
B	3/9	2/3	3/5	-	-	2/2	2/4
C	0/9	2/3	1/5	-	-	2/2	2/4
D	0/9	2/3	2/5	-	-	2/2	2/4
E	2/9	2/3	3/5	-	-	2/2	2/4

Tabellen ovan visar att /ng/ [ŋ] var svårast för inlärnarna. Däremot var /rt/ [t], /rt/ [d], /rn/ [ŋ], /tje/ [ɛ], och /s/ [ʃ] medel svåra för dem. Uttalsavvikelser med /p/ [p], /b/ [b], /g/ [g], /k/ [k] var få. Samtliga inlärare klarade att uttala /sje/ [ɸ] och /s/ [s]. t.ex. ord som *Kjell*, *kung* och *Lord* uttalades som *Kille* [Kil:e], *konG* [ku:ng:] och *LoRd* [Lur:d]. Se bilaga 3.

Tabell 11. Konsonantavvikelser i samtal

Informant	p, b, g, k /p/, /b/, /g/, /k/	t, d, ŋ /rt/, /rd/, /rn/	ɸ /sje/	ɛ /tje/	s /s/	ŋ /ng/	ʃ /rs/
A	-	0/0	0/0	-	-	1/1	-
B	1/14	0/0	-	0/0	2/2	0/0	0/0
C	-	0/0	0/0	-	-	2/2	-
D	-	1/3	-	-	-	4/4	-
E	-	0/0	0/0	0/0	1/1	1/1	-

Utifrån vad tabellen 11 visar hade inlärnarna inte använt ord som skulle kunna ge en bild av deras uttalsavvikelser vid samtalet. Fyra av dem hade dock problem med uttal av ng- ljud. /s/ [s] som används av några av dem vållade också uttalssvårigheter. Se bilaga 1.

I jämförelse mellan konsonantavvikelser i texten och samtalet kan man se att informanterna för målgruppen har även här försökt att undvika vissa ljud som kan vålla uttalsproblem, dock när de väl har använt sådana ljud, i det fria samtalet, blir det fel.

6.3. Prosodi

Textläsningen och det fria samtalet visar även att prosodin påverkades av hur inlärarna betonade ord och stavelser. Eftersom inlärarna hade svårigheter med vissa vokaler och konsonanter blev prosodin främst vid textläsning hackig och orytmisk. Dessutom ändrades betoningen, då de la den på fel ställe exempelvis *bruckade*, *rolligt* och *brodder* istället för *brukade*, *roligt* och *bröder*. Prosodin tappade även sin melodi och blev entonig även av vokalinskott och vokalbortfall (tabell 12) som ganska ofta förekom.

Tabell 12. Antal vokalinskott och vokalbortfall vid textläsning

Informant	Vokalinskott	Vokalbortfall
A	3	1
B	4	1
C	4	1
D	4	-
E	2	-

Vokalinskott var betydligt större än vokalbortfall vid textläsning av målgruppen. Exempel: eldi:sta (*äldista*), væ:rdismesitre (*värdismäsitre*) och De:nimark (*Denimark*) för *äldsta*, *världsmästare* och *Danmark*. Överlag uttalades alla stavelser lika långa utan någon tryckvariation. Inlärarnas prosodi blev mer levande vid samtalet då de valde ord de behärskade.

7. Intervju

Nedan redogörs för informanternas utsagor om uttal (bilaga 2).

7.1. Intervju med Inlärare

Följande är resultatet av inlärarnas intervjuer.

7.1.1. Inlärare A

Inlärarens hade uppenbarligen svårigheter med vokaler /a/, /e/, /u/, /y/ och /å/ i betonade stavelser och med vokalen /ö/ i obetonade stavelser. Hon hade även svårigheter med retroflexerna (/rt/, /rd/, /rn/, /rs/), /tje/ och /ng/, dock hon uppgav att hon inte hade några problem med konsonanterna.

Inlärarens tycker att hennes uttal är ”så där”. För det första blandar hon svenskt uttal med engelskt uttal och för det andra har hon svårigheter med vokaler /u/, /y/, /å/, /ä/ och /ö/ vilka inte finns i arabiskan. Hon anser dessutom att hon inte har några svårigheter med konsonanter. Hon tillägger att svårigheten med att uttala *Danmark* rätt var att vokalen /a/ byts till /e/. Ordet *sextioårsdag* däremot ansågs vara ett långt ord med många ljudkombinationer som ställer till med uttalssvårigheter. Ordet *Kjell* var svårt då detta namn var helt främmande för henne och att hon trodde att tje-ljudet inte används vid namn. Ordet *patient* var svårt då hon endast hört detta ord av folk på vårdcentralen men inte hade en aning om dess stavning.

För att få ett bättre uttal måste man lyssna mycket anser inlärarens. Hon tycker att hon inte fått tillräckligt med uttalsundervisning då ”vi är vuxna och har mycket att göra”. Inlärarens tror inte att hennes uttal kan utgöra något hinder jobbmässigt för henne.

7.1.2. Inlärare B

Inlärarens hade uttalssvårigheter med vokaler /e/, /u/ och /y/ i betonade stavelser och med /u/ och /ö/ i obetonade stavelser. Hon hade dessutom problem med att uttala (/rt/, /rd/, /rn/, /rs/), /tje/ och /ng/, trots att hon tyckt att hon inte hade några problem med konsonanterna.

Den här inlärarens anser att hon har svårt med det svenska uttalet eftersom i det svenska uttalet finns många ”ljud” som inte kan uttalas. Hon uppger att vokaler är svåra och detta främst /å/, /ä/ och /ö/ då de varken finns i arabiskan eller i engelskan. Hon säger att hon inte har något problem med konsonanter. Vidare tillägger hon att svårigheter med ord såsom *Danmark* och *sextioårsdagen* beror på att de innehåller många vokaler. Ordet *Kjell* däremot var svårt för att det var ett okänt ord och för att hon inte helt lärt sig konsonantkombinationerna för tje-ljudet. Ordet *patient* var svårt då det är svårt att förstå att man ska använda ett s-ljud.

För att få ett bättre uttal måste man träna mycket på vokaler och ha uttalsundervisning redan när man börjar på SFI. Inlärarens tror att

hennes uttal kan vara ett hinder för henne att få jobb då hon märker att folk inte alltid förstår när hon pratar med dem.

7.1.3. Inlärare C

Inläraren hade uttalssvårigheter med vokalen /u/ i betonade stavelser och med /u/, /ö/ i obetonade stavelser. Hon hade även svårt med att uttala (/rt/, /rd/, /rn/, /rs/), /tje/ och /ng/. Inläraren kunde inte riktigt svara på ifall hon hade svårigheter med det svenska uttalet, dock kunde hon identifiera sina svårigheter med konsonanterna. Hon säger:

Jag kan uttala alla bokstäver men ibland finns det konstiga ord där det finns /a/ och /ö/ tillsammans och då blir det svårt att uttala. Om ljuden kommer efter varandra blir det svårt, om de står ensamma är det inga problem.

Vokalerna /e/ och /i/ är svåra för att man inte kan skilja mellan dem och likadant är det med vokalerna /u/ och /y/. Att skilja mellan /i/ och /y/ och /o/ och /u/ är också väldigt svårt framhåller inläraren. Hon uppger att svårigheterna med dessa vokaler är att de inte finns i arabiskan och att de inte heller finns i engelskan. Svårigheterna med det svenska uttalet är konsonanterna. ”Konsonanterna står nära varandra vilket leder till problem med uttalet”, säger inläraren.

Inläraren tillägger att svårigheten med ordet *Danmark* är att hon blandar ihop det med engelskan och ordet *sextioårsdagen* är för långt. Ordet *Kjell* däremot var inte särskilt svårt då hon kunde reglerna gällande tje-ljudet med det skulle kunna vara på grund av nervositet som ordet blev det fel. Ordet *patient* var helt okänt för informanten som då inte kunde gissa sig till uttalet.

På frågan om hur man kan förbättra sitt uttal säger inläraren att ”läraren kan hjälpa oss att få ett bättre uttal”. Inläraren anser att hennes uttal inte kommer att utgöra något hinder för henne att få jobb då hon upplever att svenskar förstår henne när hon pratar.

7.1.4. Inlärare D

Inläraren hade uttalsavvikelser med vokalerna /e/, /u/, /y/ i betonade stavelser och med vokalerna /u/, /å/, /ä/, /ö/ i obetonade stavelser. Hon hade också svårigheter med (/rt/, /rd/, /rn/, /rs/), /tje/ och /ng/, hon uppgav dock att hon inte hade problem med konsonanterna.

Hon anser dock att hennes uttal inte alltid är bra för att det finns ljud som hon inte kan uttala. Svårigheterna beror på de stora skillnaderna

mellan hennes modersmål och det svenska språket. Svårast är vokaler som anser hon. ”När vi kom till Sverige tränade vi inte på dessa ljud och vi fick inte heller uttalsundervisning av läraren”.

Inläraren framhåller att det svåraste är vokaler som /u/, /ä/ och /ö/ för att de varken finns i arabiskan eller i engelskan. Hon anser dock att hon inte har några svårigheter med konsonanter. Orsaken till att hon uttalade ordet *Danmark* fel var på grund av att ordet uttalas med /e/ på engelska i stället för /a/. Ordet *Kjell* däremot var ett helt okänt för henne så det var därför hon uttalade det fel. Ordet *patient* var ett frekvent ord för denna inlärare därför det uttalades helt rätt. Hon tycker att uttalet hänger mycket på ordförrådet, alltså att det är viktigt att träna på svåra ord och jämföra dem med varandra för att kunna förbättra uttalet. Hon säger att uttalsundervisning. Hon har ingen aning om ifall svenskarna kan uppfatta hennes uttal, eller om svenskarna lägger mycket fokus på uttal.

7.1.5. Inlärare E

Inläraren hade uttalssvårigheter med vokaler som /e/, /y/, /å/, /ä/ i betonade stavelser och med vokaler som /u/, /y/, /ä/, /ö/ i obetonade stavelser. Hon hade även problem med (/rt/, /rd/, /rn/, /rs/), /tje/ och /ng/. Inläraren var medveten om sina svårigheter med konsonanterna.

Inläraren anser däremot att hon har ett dåligt uttal, detta på grund av att hon inte haft någon uttalsundervisning. Hon anser att hon har svårt med både konsonanter och vokaler då det är svårt att veta när man uttalar vissa kombinationer, exempelvis i ordet *ge* som låter ett j-ljud. Vokaler som /y/, /å/ och /ö/ är svåra för att de inte finns i arabiskan eller i engelskan och för att blandas ihop till exempel /y/ och /e/ och /ö/ och /o/. Hon tror att hon kan uttala /ä/ för att hon har läst många ord där detta ljud finns med.

Hon tycker att svårigheter med ord som *Danmark*, *sextioårsdagen*, *Kjell* och *patient* var på grund av att hon uttalade ordet *Danmark* som det är på engelska och att ordet *sextioårsdagen* var ett för långt ord som innehöll tre ord. Ordet var däremot ett känt ord för inläraren. Hon uppger dessutom att hon kan reglerna om tje-ljud; hon trodde dock inte att reglerna gällde namn. Ordet *patient* var helt okänt ord för inläraren.

Inläraren hade inga förslag på hur man skulle kunna förbättra sitt uttal men hon ansåg dock att det är viktigt att börja med uttalsundervisning redan när man börjar på SFI. Hon anser att hennes uttal kan utgöra ett problem för henne att få jobb då hon märker när hon pratar med exempelvis sin granne att grannen inte alltid förstår vad hon säger. Detta framförallt när hon säger ordet *svårt* som av grannen uppfattas som *svart*.

7.2. Intervju med lärare

I denna del redogörs för lärarnas synpunkter på informanternas uttal vid uttalstesten. Det kommer att redovisas vad enskilda lärare anser när hennes/hans synpunkter skiljer sig från andra synpunkter. Se bilaga 2.2.

7.2.1. Informanternas uttal i sin helhet

Samtliga lärare anser att inläsarna har samma problem i varierande grad men att det i många fall är samma vokaler /u/, /y/, /å/, /ä/ och /ö/. Främst är det dock konsonanterna som är svårast för dessa informanter. Lärarna påpekar även att det är en väldig skillnad mellan när man hör inläsarna läsa en text och sedan berättar fritt. När de läser märks det tydligare att de har svårt med okända ord som gör att det tar längre tid. När de talar fritt flyter samtalet på ett helt annat sätt, vilket gör det enklare att förstå. Svårigheterna i informanternas uttal är okända ord i kombination med andra ord som de vanligtvis inte använder.

Vid frågan om de kan förstå vad informanterna läser om de inte själva har läst texten säger lärare 1 ” om jag inte har texten med mig och endast lyssnar på vad de säger/läser så förstår jag inte allting”. Lärare 2 säger däremot:

I vissa fall inte då det hos ett par elever är svårt att uppfatta allting... ja med en positiv inställning, men jag är rädd att många hör fel och fixerar vid dem, det handlar mycket om vilken inställning man har; om man vill förstå eller om man bara vill kritisera.

”Trots att de har brister är de på en nivå som en svensk kan förstå”, säger lärare 3. Lärare 4 säger ” Namnen var svåra att uppfatta ” och slutligen säger lärare 5 ” Jag kunde inte förstå till exempel *Kjell, filmmanus och kirurg*”.

7.2.2. Störande och förstörande uttalsfel

Lärare 1 påpekar att det som kan vara störande i informanternas uttal är kombinationer av konsonater, t.ex. att *Kjell* blir *kille*, men när informanterna pratar fritt blir det inte förstörande. Ett annat exempel på störande uttal hos dessa informanter är vokalerna /e/, /i/ och /y/, t.ex. *stikt kyckling* i stället för *stekt kyckling*, eller *hira* i stället *hyra*. Detta uttal kan förstöra lite för tolkningen av innehållet.

Lärare 2 och 3 anser att det som var störande i informanternas uttal var de flesta vokal- och konsonantfel de gjorde som ställer till med

problem för förståelsen. Uttal av ord som *Kerstin*, *Kjell* och *patient* samt ng-ljudet var också störande.

Lärare 4 tycker att det som var störande var när de betonade /rd/ hårt eller sa *pio* i stället för *bio*. Namnen var förstörande fel hos informanterna. Lärare 5 betonar att det som var störande i informanternas uttal var den hårda betoningen på ng-ljudet men dessutom när de bytte vokalen /y/ till /i/. Att inte kunna skilja på kort och lång vokal kan vara även störande. Det som är förstörande i deras uttal är när /u/ blev /o/, vilket leder till missförstånd.

7.2.3. Uttalsundervisning

Vid frågan om varför uttalsundervisning är mindre prioriterad anser lärare 1 att det är märkligt att lärarna inte tänker på det, då det finns elever som ska ut i samhället trots att de inte kan göra sig förstådda. Däremot tror lärare 2 att det kan vara på grund av att vi lever i ett skriftsamhälle där det skriftliga har en väldigt hög status. Lärare är skickliga på att skriva och blir bekymrade när eleven har ett skriftspråk som inte hänger ihop.

Lärare 3 säger:

Jag själv är kritisk till detta, jag tycker att vi fixerar vid det skriftliga, vilket jag tror är lättare att bedöma, och jag tror att många lärare inte har så stor kunskap i prosodi.

Lärare 4 framhåller att:

Vi är ganska dåligt utbildade när det gäller uttalsträning....det täcker inte in i min utbildning, detta kan bero på att det inte tas upp i styrdokumentet för svenska, i styrdokumentet sägs endast att uttalet ska vara godtagbart så det läggs inget fokus på det.

Vidare anser lärare 5 att det är på grund av att man känner sig osäker själv på hur man ska lägga upp det och hur man ska göra. Hon tycker att de lägger för lite tid på uttalsundervisning, den borde vara mycket mer prioriterad.

På frågan om hur dessa kvinnor kan förbättra sitt uttal svarar lärare 1 och 3 att det beror helt på vilket språk man har som modersmål. Dessutom har åldern en stor betydelse i detta. Det blir definitivt svårare ju äldre man blir, men man kan alltid förbättra sitt uttal även om inte alla kan inte komma upp till en infödd nivå. Lärare 2, 4 och 5 betonar att några av dessa kvinnor redan är på god väg och att de uppenbarligen

tillgodogjort sig ett gott uttal. För att de ska förbättra sitt uttal ytterligare ska man se till att det finns uttalsundervisning, uttalsstudio och flera uttalsprogram.

8. Diskussion

I kapitlet diskuteras både resultatet av uttalstesterna och vad som har framkommit i intervjuerna med koppling till svenskan och arabiskan.

8.1. Vokaler

Den kontrastiva hypotesen betonar att skillnaden eller avståndet mellan L1 och L2 har stort inflytande på andraspråsutvecklingen. Skillnaden mellan det första språket och det andra språket yttrar sig i negativ transfer. Resultatet blir språkliga fel som helt och hållet beror på modersmålets vanor. Se avsnitt 3.2.

Utifrån resultatet vid textläsning som redovisades i tabeller 6 och 7 (avsnitt 6.1) kan man se klart och tydligt hur inlärnarnas modersmål påverkat deras uttal i svenskan, vilket stämmer överens med teorin.

Som tidigare har nämnts har arabiska tre vokalfonem. Detta begränsade vokalförråd ställer till problem för inlärare när de lär sig svenska som har ett stort vokalförråd, vilket speglar sig i resultatet. Resultatet vid textläsning både i betonade respektive obetonade stavelser visar att vokalerna /u/, /y/ och /ö/ var överlägset svårast. Viktigt att peka på är att /ö/ saknades i betonad stavelse och att /y/ saknades i obetonad stavelse i texten, därför gick det inte att dra någon slutsats angående dessa vokaler.

Att vokalerna /u/, /y/ och /ö/ var svårast berodde på den runda munöppningen som saknas i arabiskan (Barth & Tawaefi 1989), (avsnitt 4.4.4). I arabiskan finns endast en vokal /o/ som är sluten bakre rundad vokal jämfört med svenskan som har många vokaler både främre rundade, överrundade samt bakre (tabell 2). Om man har ett modersmål med få vokaler och sedan tvingas lära sig svenska med en ganska rik vokaluppsättning, så är det självklart att problemen och felen blir många (Andersson 2001:20). Dessa vokalavvikelser kan lätt kopplas till den kontrastiva hypotesen om modersmålets inverkan på andraspråket. Men de kan däremot inte kopplas till avvikelserna med vokalerna /e/, /å/ och /ä/, som inte finns i arabiska och som skulle vålla problem enligt den kontrastiva hypotesen. Svaret på dessa avvikelser, som var få till antalet, går att hitta i tidigare forskning på denna språkgrupp, t.ex.

Barths & Tawaefis studie (1989:30ff). De menar att, trots att arabiskan har en liten vokalserie, brukar inte vokalerna som /i/, /e/, /ä/, /å/ och /a/ vara ett problem för denna språkgrupp. Detta fenomen kan också bero på att orden som stod i texten var kända för inlärarna. I betonad stavelse var svårigheten större, främst med vokalen /e/ t.ex. *after* och *Svarige* i stället för *efter* och *Sverige*. Orsaken till detta kan förklaras på två sätt: Dels att vokalen /e/ låter som /ä/, vilket är /a/ allofon i arabiskan och dels att det är svårt att uttala denna vokal utifrån den kontrastiva hypotesen eftersom den inte finns i inlärnarnas modersmål. Se avsnitt 3.2.

Vokalerna /a/, /i/ och /o/ i betonade stavelser var inte svåra för dessa inlärare. Detta stämmer helt överens med den kontrastiva hypotesen, eftersom dessa vokaler finns i arabiskan. Det är ett välkänt faktum för alla som någon gång försökt lära sig ett främmande språk att vissa detaljer i det nya språket orsakar större svårighet än andra. Somliga av det nya språkets ljud, ljudkombinationer och prosodiska egenskaper kan utgöra problem, medan andra detaljer i uttalet går lättare att lära sig (Hyltenstam 1979:11).

Viktigt att uppmärksamma är att vokalen /a/ som borde ha uttalats rätt, uttalades fel på några ord, t.ex. *Gunner* i stället för *Gunnar* och *hire* i stället för *hyra*. Utifrån dessa ord kan man konstatera att uttalsavvikelse gällde endast obetonade stavelser. Detta kan förklaras på två olika sätt: Dels att denna vokal i obetonad stavelse möjligen motsvarar /ä/ i arabiskan, så att den låter ungefär som /ä/ i t.ex. *kärra*, och dels att dessa inlärare utgår från att svensktalande inte uttalar detta ljud särskilt tydligt i obetonad stavelse. Ordet *Danmark* som uttalades av samtliga inlärare som *Denimark* visar en uppenbar koppling till den kontrastiva hypotesen då detta ord uttalas som *Denimark* i arabiskan, vilket är bekräftat av inlärarna vid intervjun (tabell 6).

I jämförelse med inlärnarnas textläsning och fria samtal, var läget vid samtalet lite annorlunda då de använde ord som de behärskade när de pratade fritt (tabell 8, 9). Trots att deras uttal var betydligt bättre vid det fria samtalet hade de samma uttalsavvikelse som vid textläsningen.

De testade inlärarna i studien är både vuxna och har ett modersmål som skiljer sig mycket från det svenska språket. Utifrån resultatet kan man därför dra slutsatsen att voklavvikelse som visat sig i studien kan förklaras av den kontrastiva hypotesen och även till tidigare forskning. Att målgruppen, i det fria samtalet, undviker använda vokaler som fattas i deras modersmål t.ex. /u/, /y/, /å/, /ä/ och /ö/ kan tolkas som ett positivt tecken, då det blir en form av bekräftelse på vad

de tidigare sagt i intervjuerna om uttalssvårigheterna med svenska vokaler och om modersmålets inverkan på deras uttal.

8.2. Konsonanter

I avsnitt 4.4.2 (tabell 4) har det framkommit att det arabiska konsonantförrådet är ovanligt stort, dock saknas konsonanterna, /p/, /g/ och /v/. Trots denna stora konsonantvariation är de svenska konsonanterna ett komplext problem för denna målgrupp eftersom de svenska konsonantkombinationerna inte existerar i arabiskan. Detta särdrag för svenska konsonanter leder till att avståndet mellan den skrivna formen av ett ord och dess uttal blir stort, vilket gör det svårt för inlärare att kunna se relationen mellan stavning och uttal. Ordet *patient* var ett exempel på detta problem. Några av inlärarna sade att de brukade använda detta ord flitigt på sjukhuset, men de visste inte hur det stavades, så ordet *patient* blev helt främmande för dem på pappret. I detta fall fick inlärarna inget stöd av det skrivna ordet i sitt uttal. I relationen till svenskan har arabiskan ett enkelt förhållande mellan stavning och uttal eftersom det är enkelt att härleda stavning ur uttal och tvärtom. Denna princip lämnade spår i inlärarnas uttalssvårigheter.

Undersökningen visar t.ex. att endast några av inlärarna hade bytt konsonanten /p/ till /b/, t.ex. *sbringa*. Barth & Tawaefi (1989:30ff) framhåller att, trots att konsonanterna /p/, /g/ och /v/ saknas i arabiska, brukar avsaknaden inte vålla några svårigheter för arabisktalande inlärare. I detta fall kan man konstatera att konsonanterna /p/ och /b/ uppfattades som samma konsonant, inte bara för arabisktalande inlärare utan även för en svensktalande. Uttalet av konsonanten /g/ däremot vållade inga som helst problem. Detta är på grund av att inlärarna talar arabiska med irakisk dialekt, vilket har detta ljud i muntligt tal.

Utifrån tabell 10 hade alla inlärarna svårt för /ng/ som finns som allofon av arabiskt /n/ före /k/. Detta ljud uttalades skarpt t.ex. *konG* i stället för *kung*. Svårigheten med att uttala detta ljud rätt kan härledas till att /ng/ har fonemstatus och blir resultat av nasalassimilation mellan /n/ och ett följande /k/ eller /g/, vilket Garlén (1988:35) framhåller. Detta fenomen saknas helt i arabiskan. Svårigheten med detta ljud är att kunna uttala det i andra ställningar och skilja det från /n/, vilket kräver en viss träning (Barth & Tawaefi 1989).

Även /rt/, /m/ och /r/ uttalades med skärpning av inlärarna t.ex. *foRt* och *LoRd*, vilket även konstaterats av Barth & Tawaefi (1989:30ff), då de menar att svårigheten med detta är inte bara att kunna artikulera dessa ljud utan även att känna igen vilka ord som har vilka ljud. <R> är

en bokstav som uttalas tydligt och med samma artikulation i alla arabiska dialekter till skillnad från andra bokstäver som uttals olika i olika länder. Svårigheten ovan tyder på att detta problem dyker upp när <R> kombineras med labial och/eller faryngal förträngning i ord som *barn* och *fort* (Engstrand 2007:61).

/tje/ var ett stort problem för inlärarna, t.ex. kunde ingen uttala *Kerstin*, *kirurg* och *Kjell*. Viktigt att veta är att /tje/ finns och dessutom används flitigt i arabiskan, så detta problem tyder på att inlärarna inte kunde definiera /tje/ som ett självständigt fonemuttal, utan att det uppfattades som två fonem. Svårigheten med detta ljud, enligt Taube (2007:49), är att det inte har egen bokstav utan betecknas med hjälp av de kombinerande bokstäverna.

Arabisktalande har även svårt för assimilation mellan konsonanter, detta problem sitter mycket djupt och dröjer sig kvar länge (Bannert 2004:34). Detta stämmer överens med /r+t+s/ i ”*lärt sig*”, vilket betyder att de har svårt för dessa assimilationer. Detta problem förklaras av tidigare forskning som bekräftar att assimilationen mellan konsonanter, kan vara besvärlig för arabisktalande. Inlärarna hade dock inte svårt för /sje/ eller att uttala /s/ i början av ordet, vilket inte stämmer med vad som betonas av Barth & Tawaefi (1989:30ff) om att /sje/ är besvärligt att artikulera för arabisktalande och att det är svårt för dem att lära sig att svenskt /s/ är tonlöst.

Vid samtalet (tabell 11) har det framkommit att svårigheten med /ng/ var uppenbar och även /s/ var svårt för tre av inlärarna då *Sverige* blev *Zvorige*. Överlag undvek inlärarna att använda ord som innehöll t.ex. /rt/, /rd/ och /rn/ eller /sje/. De använde mest ord som de behärskade och som innehöll /p/, /b/, /g/ och /k/, vilket inte ger en tydlig bild av hur vissa ljud uttalas vid det fria samtalet. Det som skiljer sig från textläsningen är uttalet av retroflexen /rs/, då de flesta uttalade detta ljud helt korrekt.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att vissa uttalsavvikelser kunde direkt kopplas till modersmålets dominans på det andra språket t.ex. uttalet av /ng/, /rt/, /rn/, /rd/ och /rs/, vilka fattas i arabiskan. Uttalet av /tje/ kunde inte förklaras med teorin eftersom tje-ljud finns i arabiskan, däremot kunde man se en klar koppling till förhållandet mellan uttal och stavning. ”Den blivande läsaren måste ha ett visst mått av fonologisk medvetenhet, känna igen bokstäverna och kunna koppla till deras motsvarande ljud samt kunna ljuda samman” (Taube 2007:35).

8.3. Prosodi

I avsnitt 4.4.3. (tabell 5) redovisades att stavelsestrukturen mellan svenska och arabiska skiljer sig mycket från varandra. I arabiskan kan betonade stavelser innehålla, utöver vad som finns i svenskan, kort vokal + kort konsonant och lång vokal + lång konsonant. Obetonade stavelser däremot kan innehålla alla varianter som i betonade stavelser. Utifrån detta får arabisktalande problem med den prosodiska delen i det svenska språket eftersom ett arabiskt ord enbart omfattar en tryckstark stavelse, och i somliga dialekter kan denna innehålla en lång vokal. Detta problem avspeglades i inlärnarnas uttal ty de läste texten utan variation och med entonig prosodi. Överlag placerades huvudbetoning på fel ställe, vilket gjorde att deras prosodi vid textläsning blev orytmsk med hackiga svängningar. När inlärnarna pratade fritt blev deras prosodi mer levande och hade bättre flyt.

Att prosodin var sämre vid textläsningen än vid samtalet kan tyda på att textläsningen var en pressande situation då de fick läsa en text som innehöll många ord som var främmande för dem, eller att de prosodiska egenskaperna angavs otydligt i skriften så att läsaren inte visste vilken stavelse i ordet som var betonad (avsnitt 3.1.2.).

Prosodin påverkades också av vokalinskott och vokalbortfall (tabell 12) som förekom i inlärnarnas uttal, t.ex. ord som *äldsta* och *världsmästare* uttalades som *äldista*, och *värdismäsitre*. Vokaler sattes in mellan konsonanterna för att underlätta uttalet av konsonanterna som krävde en viss ansträngning. Detta problem kan även kopplas till arabiskan som inte tillåter att två konsonanter eller fler kommer efter varandra utan någon vokal i form av diakritiska tecken, t.ex. $\text{!} \text{Y} \text{ } \overset{\circ}{\text{O}} \text{ } \overset{\circ}{\text{O}} \text{ } \overset{\circ}{\text{O}}$, jämfört med svenska ord som kan innehålla många konsonanter tätt efter varandra. När en vokal skjuts in flyttas betoningen eller trycket från den ena stavelsen till den andra stavelsen, vilket gör att ordet tappar sin rytm.

Inlärnarna hade inte svårt med att lägga betoningen på förlängda konsonanter efter en kort vokal, vilket kan förklaras av att arabiskan använder det diakritiska tecknet *shaddah*, som markerar förlängda konsonanter. Vokallängden vållade däremot problem, vilket kan förklaras av att långa vokaler saknas i arabiskan och att det tänkta arabiska betoningstecknet (*shaddah*) inte kan tillämpas och därför snarare stör när det gäller att betona rätt.

Därför är det viktigt att kunna de svenska betoningsreglerna för att undvika missförstånd. Viktigt att betona är även att inlärnarna kunde associera sina uttalsavvikelser till sitt modersmål.

Sammanfattningsvis kan man betona att den arabiska stavelsestrukturen påverkade inlärarnas prosodi då de la betoningen på fel ställe. Att ha rätt prosodi kräver en stor muntlig träning av det svenska språket eftersom det är svårt att se hur prosodin yttrar sig utifrån skriftspråket.

8.4. Inlärarnas uppfattning till sitt uttal

Av intervjuerna med inlärarna framkommer det att alla inlärarna är eniga om att de har svårigheter med det svenska uttalet. Svårigheterna gäller främst vokalerna. De anser att vokalerna vållar problem vid uttalet. Somliga inlärare uppgav att vokalerna /å/, /ä/ och /ö/ var svårast för att de varken finns i arabiskan eller i engelskan, vilket stämmer med vad den kontrastiva hypotesen förutsäger (avsnitt 3.2). En av inlärarna nämnde även att utöver ovannämnda vokaler är /u/ och /y/ är också svåra. Dessutom nämnde en av dem att svårigheterna med vokalerna är att man till exempel blandar ihop vokalerna /e/ med /i/, /u/ med /y/, /i/ med /y/ och /o/ med /u/. Detta perspektiv visar en djupare medvetenhet och förståelse för problematiken med dessa vokaler.

Det faktum om att majoriteten nämner att vokalerna /å/, /ä/ och /ö/ är svårast stämmer helt med den kontrastiva hypotesen då dessa vokaler saknas både i arabiskan och i engelskan. Om man jämför med vad de har sagt om svårigheterna med vokalerna och vad testresultaten har visat, märker man att de inte riktigt är medvetna om att de även har svårt med de vokaler som finns i arabiska och engelska, till exempel /a/ och /e/. Detta kan förklara vikten av uttalsundervisning och lärarens roll i att öka inlärarens medvetenhet om sina uttalsavvikelser.

Att samtliga inlärare uppger att svårigheterna med de svenska vokalerna främst är modersmålet tyder på att dessa inlärare ser en koppling mellan språken precis som den kontrastiva hypotesen anger (avsnitt 3.2). Värt att påpeka är att inlärarna knyter samman svårigheterna med de svenska vokalerna till engelska, vilket visar att dessa inlärare är duktiga på att kartlägga likheter och skillnader mellan tre språk. Detta tycker jag bör vara utgångspunkten för lärare vid uttalsundervisning.

Det som är en aning anmärkningsvärt är att samtliga inlärare uppgav att de inte hade några svårigheter med svenska konsonanter. Denna åsikt stämmer inte överens med vad testresultaten visar. Testresultaten visar att dessa inlärare har många avvikelser bland konsonanterna och främst av tje-ljud. Resultatet stämmer nästan helt med den forskning som redovisats tidigare (avsnitt 4.4). Avvikelserna för tje-ljud gäller de ord som inte är frekventa för dem, exempelvis *Kerstin*, *kirurg* och,

Kjell. De ord som innehåller tje-ljud och är kända för inlärarna har uttalats rätt, exempelvis *känner*. Detta kan dels förklaras med att språkinlärningen sker i ett socialt sammanhang och om man inte har hört eller använt vissa ord kan man inte tillägna sig dem. Dels kan det förklaras med att det i arabiskan saknas denna konsonantkombination som bildar ett visst ljud, då varje bokstav har motsvarande ljud (kapitel 3). Värt att nämna är att de flesta har sagt att de känner till reglerna om tje-ljud, men samtidigt har uttalat det fel i några ord. Detta visar en viss osäkerhet i deras förklaring till denna avvikelser och att de övervärderar sin egen förmåga.

Uttalsavvikelser gäller inte bara tje-ljud utan också /ng/, /rt/ och /rn/. Detta problem gäller inte bara inflytande av inlärares modersmål, utan även när det gäller att vara tydlig i sitt uttal. Det som är fascinerande i uttalstesten är att alla inlärarna har klarat sj-ljud i ordet *station*, *chaufför* och *tjugosju*, vilket också bekräftats av inlärarna. Viktigt att säga är att sje – ljudet finns i arabiskan och att det låter likadant som i svenskan, vilket kan vara ett skäl till att inlärarna kunde uttala det. Ord som *station* eller *tjugosju* är frekventa och förekommande i inlärares vardag, vilket gör att man blir osäker på huruvida inlärarna har full förståelse för reglerna om sje-ljudet eller om det blir svårare med detta ljud i okända ord för inlärarna.

I intervjuerna har det framkommit att inlärarna inte riktigt förstått vad kort- lång vokal innebär. I deras fria samtal är svårigheten med lång vokal mer uppenbar, då de uttalade lång vokal som kort genom att lägga tonvikten på konsonanten i stället. Detta kan både förklaras av att inlärarna inte har automatiserat denna del av uttalet ännu och att deras språk, arabiska, kan vara ett hinder för dem då betoningen läggs på helt annat sätt.

Två av inlärarna anser att deras uttal kan utgöra ett hinder för att få ett jobb. De betonar dock att det inte beror på svenskarnas attityd mot invandrare utan anser att de har ett dåligt uttal som leder till missförstånd när de pratar med svenskar. Intressant att peka på är att en av informanterna inte vet hur hennes uttal blir bedömt av svensktalande eller om dessa har svårt att förstå hennes på grund av hennes uttal. Det kan tyda på att denna inlärare inte har provat att kommunicera med svenskar utanför skolan för att testa om hon kan göra sig förstådd eller inte.

Dessutom är det intressant att påpeka att två kvinnliga inlärare inte trodde att deras uttal skulle utgöra ett hinder att få jobb. Det som är positivt i detta sammanhang är att ingen av inlärarna har nämnt att de upplevt att det finns fördomar eller attityder mot vissa brytningar. Om

man har inställningen att det finns fördomar mot brytningar blir chansen mindre att man vågar prata fritt, vilket även hämmar utvecklingen av språket.

8.5. Lärarnas attityd till inlärnarnas uttal

Det har framkommit i intervjuerna med lärarna att testsituationen har påverkat inlärnarnas uttal. Man märker en stor skillnad när inlärnarna har läst texten och när de har pratat fritt. Vid samtalet blir det en annan kvalitet på uttalet; det flyter på och man kan förstå vad de pratar om. Vid textläsningen däremot är de styrda av många okända ord som de varken har läst eller hört innan. Detta belyser kopplingen mellan inlärnarens ordförråd och uttal. Ju fler ord inlärnaren har förstått, desto lättare identifierar de ljuden.

Det intressanta i lärarnas intervjuer är deras synsätt på uttalet. Samtliga lärare framhåller att de har förstått vad inlärnarna har läst eller sagt. Detta synsätt kan tolkas på två olika sätt. Det ena sättet är att dessa lärare undervisar andraspråkselever vilket innebär att de är vana vid liknande uttal eller liknande uttalsavvikelser. Det andra tolkningssättet är att de fått läsa texten innan de har lyssnat på vad inlärnarna har läst eller berättat, vilket bekräftas av lärarna.

Viktigt att betona är att det, för att kunna förstå ett brutet uttal, krävs en positiv attityd, vilket innebär att man vill förstå och inte bara kritisera vad andraspråkstalare säger. Attityden till brytningen är ett samhälleligt fenomen som individer skapar utifrån sina normer. Alla individer bryter på sitt egna personliga sätt oavsett modersmål. Se kapitel 3.3.

8.6. Felanalys och uttalsundervisning

Undersökningen visar att det har väckts intresse och medvetenhet om vikten av uttalsundervisning och även orsaken till inlärnarnas uttalsavvikelser. Syftet med felanalysen är att kartlägga avvikelser för att sedan ge inlärnare det som behövs för att de ska kunna förbättra sitt språk. Genom att intervjua både inlärnare och lärare var det möjligt att kartlägga uttalsavvikelser och dess orsaker. Uttalsavvikelseorna hade delvis med modersmålet att göra, men hade även andra orsaker. I studien har det framkommit att man behöver tänka djupare inom uttalsundervisning. För vuxna inlärnare är uttalsundervisning ännu viktigare eftersom de flesta inlärnarna har ett utvecklat modersmål som kan vålla problem vid andraspråksinlärnning. Felanalysen fick även

lärarna att koppla svårigheterna till inlärnarnas modersmål och förstå vissa delar på ett mer ingående sätt.

9. Slutsats

Syftet med undersökningen var att undersöka uttalsavvikelser hos inlärare med arabiska som modersmål enligt den kontrastiva hypotesen. Resultatet av undersökningen stämde i stort sett överens med vad den kontrastiva hypotesen förutsäger om modersmålets inverkan på inlärarens uttal. Till exempel vållade de rundade vokalerna /u/, /y/ och /ö/, som helt saknas i arabiskan, uttalssvårigheter, men även /ng/, /rt/, /rn/, /rd/, /rs/ och tje- ljud var svåra för inlärnarna. De frekventa uttalsfelen som förekom i uttalstesten berodde mest på arabiskans fonetiska struktur, vilken skiljer sig mycket från svenskans fonetiska struktur.

Genom intervjuerna med inlärnarna kan man konstatera att de generellt sett var medvetna om modersmålets inflytande på uttalet. Endast inlärare C och E var dock medvetna om sina svårigheter med konsonanter medan de andra inlärnarna var helt omedvetna om att de hade uttalssvårigheter med konsonanter, t.ex. tje-ljudet. De övervärderade också sin förmåga att uttala konsonanter ganska mycket. Undersökningen tar även upp andra faktorer som har en viss påverkan på andraspråksinläring, såsom relationen mellan stavning och uttal samt ålder och undervisning. Faktorer som också betonas av både inlärnarna och lärarna.

Inlärnarnas uppfattning om det egna uttalet varierade. En del tyckte att de hade ett godtagbart uttal som inte skulle hindra dem att till exempel få ett jobb. Däremot ansåg två av dem att deras uttal var dåligt och kunde vara ett hinder för att få jobb. Undersökningen visar också att samtliga lärare tyckte att inlärnarna hade godtagbart uttal som inte skulle vara något hinder för dem att få jobb om arbetsgivaren har en positiv attityd till brytning. Viktigt att betona är att studien väckte ett stort intresse hos lärarna om vikten av uttalsundervisning, som tidigare varit mindre prioriterad i deras undervisning.

Referenser

- Abrahamsson, Niclas 2009. *Andraspråksinläring*.
Lund studentlitteratur.
- Andersson Lars – Gunnar 2001. *Fult språk. Svordomar, dialekter och annat ont*. Stockholm: Carlsson Bokförlag AB.
- Andersson Lars – Gunnar 2001. *Språktypologi och språksläktskap*. Stockholm: Liber.
- Axelsson, Monica 2010. Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv. I: Bjar, Louise & Liberg, Caroline (red). *Barnutvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur. S. 125-149.
- Bjar, Louise 2010. Orden tar form-om barns uttalsutveckling. I: I: Bjar, Louise & Liberg, Caroline (red). *Barnutvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur. S. 101-124.
- Bannert, Robert 2004. *På väg mot svenskt uttal*. Lund: Studentlitteratur.
- Barth Magnus & Tawaefi 1989. *Modersmål Arabiska. En kontrastiv beskrivning*. Stockholm: Berlings, Arlöv.
- Boyd, Sally 2004. Utländska lärare i Sverige – attityder till brytning. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red). *Svenska som andraspråk i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 419-435
- Dahl, Östen 2000. *Språkets enhet och mångfald*. Lund: Studentlitteratur.
- Elert, Claes-Christian 1991. *Allmän och svensk fonetik*. Stockholm: Norstedts Förlag AB.
- Engstrand, Olle 2007. *Fonetik light*. Pozkal, Poland: Studentlitteratur.
- Engstrand, Olle 2004. *Fonetikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Garlén, Claes 1988. *Svenskans fonologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Hammarberg Björn 2004. Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg Inger (red). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 25-78
- Holmegaard, Margareta & Källström Roger 1993. Uttal och uttalsundervisning I: Cerú Eva (red). *Svenska som andraspråk. Mera om språket och inläring*. Stockholm: Natur och kultur. S. 201-224

- Hyltenstam, Kenneth(utg.) 1979. *Svenska i invandrarperspektiv: kontrastiv analys, språktypologi och språkinläring*. Lund: Liber.
- Kjellin, Olle 2002. *Uttalet språket och hjärnan. Teori och metod för språkundervisning*. Uppsala: Hallgren & Fallgren: Studieförlag AB.
- Linell, Per 1978. *Människans språk*. Lund: Liber.
- Lundström-Holmberg & af Trampe Peter 1987. *Elementär fonetik*. Lund: Studentlitteratur.
- Taube, Karin 2007. *Barns tidiga läsning*.
- Torstensson, Niklas 2010. *Judging the Immigrant: Accents and Attitudes*: S. 6-7. Print & Media, Umeå University.
- Viberg, Åke 1996. Svenska som andraspråk i skolan. I: Hyltenstam, Kenneth (red). *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur. S.110-145.

Elektroniska källor

- Kiel, Helene 1994. *Arabiten. Automatisk morfologisk analys av ovokaliserad arabisk text: en prototyp*. S.12.
http://www.cling.gu.se/theses/archive/helena_kiel.pdf.
Hämtades 2011-05-17.

Bilaga 1, Uttalstest

1.1. Textläsning

Sture Forsberg är advokat. Han har tre barn. Hans äldsta barn heter Lord, som är världsmästare i 100 meter. Lord känner sig som en kung när han springer fort. Det andra barnet heter Kjell. Kjell är skribent. Nu är han upptagen med att skriva ett filmmanus som ska visas på bio nästa år. Han bor i Åmål med sin fästmö Kerstin, som är kirurg. Genom sitt yrke har Kerstin lärt sig mycket att ställa diagnos på patienter. Det tredje barnet heter Gun. Hon är tjugosju år och jobbar som fiskforskare, så hon går till havs tre gånger om året. Kerstins sambo heter Gunnar, som är taxichaufför. Familjen Forsberg ska resa till Danmark för att fira Stures sextioårsdag. De ska hyra en bil från stationen.

1.2. Samtal

Samtalet handlade om inlärarens första högtid i Sverige.

Bilaga 2, Intervju

2.1. Intervjufrågor till inlärarna

1. Hur upplever du ditt uttal i det svenska språket?
2. Vilka svårigheter har du med det svenska uttalet?
3. Vilka vokaler är svårast? Varför?
4. Orden som, Danmark, sextioårsdagen, Kjell och patient uttalades fel, varför?
5. Har du några förslag på hur man kan förbättra sitt uttal?
6. Upplever du att ditt uttal kan vara ett hinder att få jobb?

2.2. Intervjufrågor till lärarna

1. Hur upplever du elevens uttal?
2. Det talas om störande och förstörande uttal. Finns det sådana fel i informanten uttal? Ge exempel?
3. Om du inte hade läst texten innan eller om du hade varit en person som inte ofta lyssnar på andraspråksinlärare skulle du kunna förstå vad de hade läst eller berättat.
4. Varför är uttalsundervisning mindre prioriterad?
5. Tror du att dessa informanter har möjlighet att förbättra sitt uttal?

Bilaga 3, Testresultat

3.1. Informant A

3.1.1. Textläsning

Ord	Uttal	Förklaring
Sture	stora	vokalkvalitet/u/uttalas som/o/och/e/som/a/
Forsberg	Forsberg	ordet uttalas utan rs- ljud utan som med tydligt r och s-ljud
advokat	advokat	ordet uttalas som det ska
barn	baRn	uttals med hårt r-ljud
hans	hennes	betonade/a/uttalas som/e/med lång vokallängd
äldsta	äldesta	uttalas med inskjuten e mellan d och s
Lord	LoRd	uttalas med hårt rd
världsmästare	världmästare	assimilation saknas, konsonantkombinationer
kung	konG	/u/ byts till /o/ med hårt ng-ljud
när	ner	ä-ljud uttalas som e-ljud
springer	sbrinGer	konsonanten p uttalas som b
fort	foRt	uttalas som det ska
Kjell	Kille	uttalas utan tje-ljud med vokalförändring och /e/tillskott
skribent	skrbent	uttalas med en stor ansträngning utan i- ljud
upptagen	obtagen	kort/u/uttalas som lång/o/och/pp/uttalas som/b/
filmanus	filmanjus	problem med palatalisering, ett j- ljud hörs efter/n/
bio	pio	uttalas med skärpning av/b/
Åmål	Amål	/å/uttalas som/a/
fästmö	fastemo	vokalländring./ä/uttalas som/a/med inskjuten/e/efter konsonanten
Kerstin	kristin	uttalas utan tje-ljud
Kirurg	kiorig	tje-ljudet saknas med många vokal- och konsonantförändringar
genom	jenom	uttalas med kort/e/
yrke	jrke	ett j- ljud hörs i början i stället för/y/
lärt sig	lärt sig	uttalas utan (r+t+s) assimilation
diagnos	dignos	/a/ fallar bort
patienter	patnieter	platsbyte mellan/n/och/ie/
Gun	Gon	/u/byts till/o/
tjugosju	tjogosjo	rätt tje- ljud men/u/byts till/o/
Gunnar	Gonner	/u/ uttalas som /o/ och /a/uttalas som/e/
taxichaufför	taxichauffër	/ö/uttalas som/e/
Danmark	Denimark	/a/uttalas som/e/med inskjuten/i/mellan n och m
hyra	hera	/y/uttalas som/e/

3.1.2. Samtal

Jag har firat här i Sverige första högtid till oss. Det var Id after ramadan och vi har varit bara jag med lille doter. Det var lite tråkigt och sen jag har ringde till min family och slektinger i Irak. Jag känner inte mig så roligt att fire här i Sverige, för att om man ska fira det ska bli roligt med många family man känner. Jag har varit bara jag med lilla doter och jag har lämnat helt family i Irak. Jag har lämnat min man och mina dotrer. Så det är inte så roligt och så trevligt. De har kommit efter ett or och tre manader. Jag missa min family, min mamma, min syster och mina broder.

3.2. Informant B

3.2.1. Textläsning

Ord	Uttal	Förklaring
Sture	store	vokalkvalitet/u/uttalas som/o/
barn	baRn	ordet uttalas med skärpning av r - ljud
äldsta	älidse	uttalas med inskjuten /i/ mellan /d,l/, /t/ faller bort och /a/ byts till/e/
Lord	LoRt	Konsonanten /d/ byts till/t/ och hårt r-ljud
världsmästare	vårdmästare	assimilation saknas, konsonantkombinationer
kung	konG	/u/ byts till /o/ , ng- ljud uttalas med skärpning
när	ner	ä-ljud uttalas som e-ljud
springer	sprinGer	rättuttalad
Kjell	Kajo	Tje-ljudet byts med a, /l/faller bort och byts till /jo/
skribent	skriben	/t/faller bort
upptagen	obtagin	kort/u/uttalas som lång/o/,pp/uttalas som/b/och /e/byts till i
filmmanus	fillmanos	Långa/i/blir kortgenom l-ljud skjts in, och ett/m/faller bort
fästmö	fästmo	vokäländring,/ö/uttalas som/oi
Kerstin	kristin	uttalas utan tje-ljud
Kirurg	kroj	tje-ljudet saknas med vokalörändringar,
genom	jinom	/e/ byts till /i/
yrke	jrke	ett j- ljud hörs i början i stället för/y/
lärt sig	lärt sig	uttalas utan (r++s) assimilation.
diagnos	dagnos	/i/ fallar bort
patienter	batinder	konsonanten /p/ blir /b/, /e/ faller bort och /t/ byts till /d/
Gun	Gon	/u/ byts till /o/
tjugosju	tjogosjo	rätt tje- ljud men /u/ byts till /o/
Gunnar	Gonnar	/u/ uttalas som /o/
taxichaufför	taxichauffër	/ö/ uttalas som /e/
Danmark	Danimark	uttalasmed inskjuten /i/ mellan n och m

sextioårsdag	sextonårddag	n-ljudet skjuts in, rs-ljudet saknas
hyra	hira	/y/uttalas som/i/

3.2.2. Samtal

Det var mycket tråkigt för att vi var ensamma här. Vi brockar i Irak att samla hos min foledrar o fira der o vi lediga också. Men her i Zverige man måste till skollan. Vi firar inte hogtidig, Det är bara hälsa varandra på morgonen och sen gå till skolan. Jag brockar här i Zverige fira med min familji för att dom inte glömma det. Vi lagar special mat. I Irak alla min siskon samla hos min foldrar och bor der tillsammans med min mamma och pappa till gvell o sen gå hem. Vi är ledig tre till fira dager. Jag saknar min mamma. Jag har tre brodder och fira sisster. Jag har en sisster som bor i Orbro i Viksjo.

3.3. Informant C

3.3.1. Textläsning

Ord	Uttal	Förklaring
Sture	större	vokalkvalitet /u/ uttalas som kort /ö/
barn	baRn	uttals med hårt r-ljud
hans	hans	uttalas med rätt längd på vokalen a
äldsta	äldista	uttalas med inskjuten /i/ mellan d och s
Lord	LöRd	vokalkvantitet /o/ byts till /ö/, skarpt r- ljud
världsmästare	värdismäsitre	uttalas med inskjuten /i/ före konsonanten <s>, utan rs- ljud
kung	konG	/u/ byts till /o/ med hårt ng-ljud
när	ner	ä-ljud uttalas som e-ljud
springer	sprinGer	uttalas med ng- skärpning
Kjell	Kjell	uttalas rätt efter en liten ansträngning
upptagen	upptagen	uttalas rätt
filmmanus	filmannos	/a/ tillskott och vokalförändring mellan /u/ och /o/
Åmål	Åmål	uttalas rätt
fästmö	fästmö	uttalas rätt
Kerstin	kristin	uttalas utan tje-ljud
Kirurg	kirug	uttalas med tydligt tje-ljud, /r/ faller bort
genom	jonom	vokalförändring
yrke	jrke	ett j- ljud hörs i början i stället för /y/
lärt sig	lärtsig	retroflexen r++s hörs inte
patienter	patenter	vokalen/i/ faller bort
Gun	Gon	/u/ byts till /o/

tjugosju	tjogosjo	rätt tje- ljud men/u/byts till /o/
fiskforskare	fiskforskare	rätt retroflex (rs)
går till havs	går till havs	uttalas rätt
Gunnar	Gonnar	/u/ uttalas som /o/
taxichaufför	taxichauffer	/ö/ uttalas som/ e/
Danmark	Denimark	/a/ uttalas som /e/med inskjuten/i/mellan n och m
sextioårsdag	sextioårsdag	uttalas med /o/ skärpning
hyra	hyre	/a/ uttalas som /e/

3.3.2. Samtal

Jag ska berätta om första Jol I Sverige. Jag firade tillsammans med min kosins family. Så vi åkte bil till Geteborg. Där finns en liten lokal. Vi firade der tillsammans dansa och dricka till klockan tre på moronen. Jag har jolgran hemma, den stör med ljusa färger. I mitt land samlas med släktingar hemma o laga mat o dansa o sjunGa. Vi lagar stick kycklinG och salad. Vi är tie personer. Min mamma kan läsa och skriva, min äldre syster är läkare och den andra jobbar med kemi. De andra fortfarande läser på universitetet.

3.4. Informant D

3.4.1. Textläsning

Ord	Uttal	Förklaring
Sture	stor	vokalkvalitet /u/ uttalas som /o/ och /e/ faller bort
barn	baRn	uttals med hårt r-ljud
Lord	LoRd	uttalas med hårt r-ljud
världsmästare	världsmastare	vokalförändring mellan /ä/ och /a/
kung	konG	/u/ byts till /o/ med hårt ng-ljud
när	ner	ä-ljud uttalas som e-ljud
springer	sprinGer	uttalas med skarpt /ng/
Kjell	kille	uttalas utan tj-ljud med vokalförändring och /e/tillskott
filmmanus	filmannas	ett /m/ faller bort med /n/inskott och vokalförändring
Åmål	Åmol	vokalförändring mellan /ä/ och /o/
fästmö	fästmo	vokalförändring mellan /ö/ och /o/
Kerstin	kristin	uttalas utan tje-ljud
Kirurg	kirug	uttalas med tydligt tje-ljud, /r/ faller bort
genom	jenom	uttalas rätt
yrke	irke	vokalförändring mellan/y/ och /i/
lärt sig	lärt sig	assimilationen saknas, retroflexen (rs) hörs inte
diagnos	diegnos	/a/ byts till /e/

Gun	Gon	/u/ byts till /o/
tjugosju	tjogosjo	rätt tje- ljud men /u/ byts till /o/
fiskforskare	fiskforsokare	rätt rs- ljud med /o/ tillskott
Gunnar	Gonner	/u/ uttalas som /o/ och /a/ uttalas som /e/
taxichaufför	taxichauffer	/ö/ uttalas som /e/
Danmark	Denimark	/a/ uttalas som /e/ med inskjuten /i/ mellan n och m
sextioårsdag	sextioårsdag	uttalas med skärpning av /o/
hyra	hira	/y/ uttalas som /i/

3.4.2. Samtal

Första hågtid när jag kommit till Svarige. Jag och mina baRn after Ramandan. Vi firar första gånG med min man. Det var bra för att jag träffat första gånG min man after ett och halv år vi inte träffad. Sen det var inte bra för att vi har ingen her. Det känns inte bra her och att finns keltor skillnad. Her finns inGen ledig i Sverige. Alla barnen har skolan, men vi forsoka att vissa barn att vi har jol eller id. I mitt land första dag träffa min selektingar och hälsa på varandra och sedan forsoker att göra special mat och köpa till barnen ny kläder och ge till dom presenter penGer.

3.5. Informant E

3.5.1. Textläsning

Ord	Uttal	Förklaring
Sture	store	vokalkvalitet /u/ uttalas som /o/
barn	baRn	uttals med hårt r-ljud
Lord	LoRd	uttalas med hårt r-ljud
världsmästare	valdsmästare	vokalförändring mellan /ä/ och /a/, r-ljudet faller bort
kung	konG	/u/ byts till /o/ med hårt ng-ljud
när	ner	ä-ljud uttalas som e-ljud
springer	sbrinGer	konsonanten /p/ förändras till /b/
Kjell	kel	uttalas utan tje-ljud
skribent	skri bent	uttalas som två ord
upptagen	ubbtagen	konsonant förändring
filmmanus	filmmamos	konsonant- och vokalförändring
Ämål	Amol	vokalförändring mellan /ä/, /a/ och /o/
fästmö	festmo	vokalförändring mellan /ä/, /e/ och /ö/ och /o/
Kerstin	kristin	uttalas utan tje-ljud
Kirurg	kerurg	tje-ljudet faller bort genom /i/ byts till /e/
genom	jonom	vokalförändring mellan /e/ och /o/

yrke	irke	vokalförändring mellan /y/ och /i/
lärt sig	lärt sig	assimilationen saknas, rs-ljudet hörs inte
diagnos	diagnos	uttalas rätt
patienter	patinter	/e/ faller bort och t-ljud hörs tydligt
Gun	Gon	/u/ byts till/o/
tjugosju	tjogosjo	rätt tje- ljud men/u/byts till /o/
Gunnar	Gunner	vokalförändring/a/ uttalas som /e/
taxichaufför	taxichauffër	/ö/uttalas som/e/
Danmark	Denimark	/a/ uttalas som/e/med inskjuten /i/mellan n och m
sextioårsdag	sextioårsdag	Rätt retroflex /rs/, skarp /o/
hyra	hira	/y/ uttalas som /i/

3.5.2. *Samtal*

Det var tråkit och rollit. Tråkit för att jag brockade fira med min stor familj, med mina syster och min pappa och mamma. Her bara ja och min man. Det var rollit för att min man kom till Ezvorie. Vi kom efter honom om tvo or. Det var forsta hogtid, det var Ramadan vi firade med min man och mina barn också. Forsta dag jag satt bara himma och rinGde min pappa, mamma och min syster. Andra dag åkte vi med min familj till restorang. I mitt land var fint och roligt. Min mamma på forsta dag brockade baka special mat och vi brockade också sova på forsta dag hos mamma och pappa.

Bilaga 4. Begreppsförklaring

Nedan förklaras några begrepp som förekommer i studien.

Affrikata:

Det är konsonant med skarp ansträngning och utdragen slutfas. Den börjar sålunda som en klusil och slutar som motsvarande frikativa, t.ex. tyskans *Zahl (tsal)* (NE1989:75).

Allofon: Den är en uttalsvariant för samma fonem som påverkas av dels de ljud som omger fonemet, dels av vissa artikulationsreglar (NE 1989: 233).

Alveolar: Språkljud som bildas med tungspetsen mot tandvallen, t.ex. engelskans t-ljud (Bonniers lexikon 1, 1993:129).

Bilabial: Språkljud som uttalas med båda läpparna mot varandra, t.ex. i svenskan *p*, *b* och *m* (Bonniers lexikon 2, 1993:202).

Dental: Språkljud som bildas med tungspetsen mot framtänderna, t.ex. i svenskan *d*, *t* (Bonniers lexikon 4, 1993:158).

Diftong: Det är vokalljud som har glidande ton inom en och samma stavelse (NE 1990:578).

Emfatisk: Det är ett betoningssätt som anger var tonvikt ligger (NE 1991:462).

Faryngal: Det är konsonantljud som uttalas med förträngning av luftströmmen vid svalgets bakre vägg. Faryngaler finns bl.a. i arabiska men är relativt sällsynt i jordens språk (NE1991:144).

Frikativa: Det är konsonantljud, t.ex. svenskans *f* och *s*, som bildas genom att en smal förträngning, t.ex. mellan överkäkständer och underläpp som i *f* (NE 1992:43).

Glottal: Konsonantljud som uppstår då mellanrummet mellan stämbanden spärras av eller förträngs (NE1992:525).

Interdentaler: Språkljud som bildas med tungspetsen mellan framtänderna (NE1992:505).

Labiodental: Det är språkljud som bildas med underläppen mot övre tandraden, t.ex. *v, f* (NE 1993:49).

Lateraler: Språkljud, särskilt l-ljudet, som bildas med luftpassage längs tungans ena eller båda sidor (NE 1993:152).

Likvida: Det är benämning på r- och l-ljud (NE1993:291).

Palatal: Det är konsonantljud som uttalas med tungryggen mot hårda gommen (NE1994:567).

Tremulanter: Rullande r-ljudet som bildas genom att tungspetsen eller tungspenen sätts i vibration av en utåtgående luftström (NE1995:404).

Velar: Konsonantljud, t.ex. i svenskans k- och g-ljud, som bildas genom att bakre delen av tungryggen skapar en avspärning vid mjuka gommen, som framför bakre vokal (NE 1996:332).

Referenser

Bonniers lexikon 1, 1993.

Bonniers lexikon 2, 1993.

Bonniers lexikon 4, 1993.

Nationalencyklopedin 1989. Höganäs: Bra förlaget AB.

Nationalencyklopedin 1990. Höganäs: Bra förlaget AB.

Nationalencyklopedin 1991. Höganäs: Bra förlaget AB.

Nationalencyklopedin 1992. Höganäs: Bra förlaget AB.

Nationalencyklopedin 1993. Höganäs: Bra förlaget AB.

Nationalencyklopedin 1994. Höganäs: Bra förlaget AB.

Nationalencyklopedin 1996. Höganäs: Bra förlaget AB.